

T.C. SAğLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
ADANA TIP FAKÜLTESİ
AİLE HEKİMLİğİ ANABİLİM DALI

SURİYELİ GÖÇMEN KADINLARIN YAŞAM
KALİTESİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLERİN
BELİRLENMESİ

Dr. Gülşah ÖZDEMİR

TIPTA UZMANLIK TEZİ

ADANA, 2023

**T.C. SAğLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
ADANA TIP FAKÜLTESİ
AİLE HEKİMLİğİ ANABİLİM DALI**

**SURİYELİ GÖÇMEN KADINLARIN YAŞAM
KALİTESİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLERİN
BELİRLENMESİ**

Dr. Gülşah ÖZDEMİR

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kenan TOPAL

TIPTA UZMANLIK TEZİ

ADANA, 2023

TEŞEKKÜR

Asistanlığım süresince aile sıcaklığında bir eğitim ortamını bizlere sunan, aile hekimliğinin bütüncül bakış açısını birebir kliniğimizde de yaşatan ve tez sürecim boyunca desteğini, hoşgörüsünü ve bilgisini hiç esirgemeyen, kıymetli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Kenan TOPAL'a,

Her zaman desteğini gördüğüm, hekimlik mesleğine verdiği kıymet ve özen ile bana örnek olan değerli başasistanım Uzm. Dr. Hüseyin AKSOY'a,

Asistanlık sürecindeki dostluklarımızı hiçbir zaman unutamayacağım değerli çalışma arkadaşlarıma, rotasyon yaptığım tüm branşlarda asistanlık eğitimimde emeği geçen tüm hocalarıma, uzmanlarıma, rotasyonlar esnasında birlikte çalıştığım tüm asistan arkadaşlarıma,

Hayatım boyunca her daim arkamda duran, beni bu günlere getiren bana olan desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli ailem ve eşim Halil Emre ÖZDEMİR'e teşekkürü bir borç bilirim.

Dr. Gülşah ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	I
İÇİNDEKİLER	II
TABLolar LİSTESİ.....	IV
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VI
ÖZET.....	VII
ABSTRACT.....	IX
1. GİRİŞ ve AMAÇ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. GÖÇ TANIMI VE GÖÇ KAVRAMI	3
2.2. GÖÇ TÜRLERİ.....	4
2.2.1. Yasal Olup Olmamasına Göre Göç Türleri	4
2.2.2. Konusuna Göre Göç Türleri	5
2.2.3. Süresine Göre Göç Türleri.....	6
2.2.4. Gönüllü-Zorunlu Göçler	7
2.2.5. Sınırlara Göre Göçler.....	8
2.3. GÖÇÜ GERÇEKLEŞTİREN KİŞİNİN STATÜSÜNE GÖRE TANIMI	9
2.3.1. Göçmen.....	9
2.3.2. Mülteci	9
2.3.3. Sığınmacı	10
2.4. ULUSLARARASI GÖÇ VE TÜRKİYE	11
2.4.1. Suriyeli Göçmenlerin Sığınmacı Statüleri	11
2.5. GÖÇMEN KADINLAR.....	13
3. GEREÇ ve YÖNTEM.....	15
3.1. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLER.....	15
3.1.1. WHOQOL-BREF Yaşam Kalitesi Ölçeği	15
3.2. İSTATİSTİK ANALİZLER	16
4. BULGULAR.....	17
5. TARTIŞMA	40
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	46

6.1. ARAŖTIRMANIN KISITLILIKLARI, UYGULAMADA KARŖILAŖILAN GÜÇLÜKLER ve ETİK SORUNLAR	48
7. KAYNAKLAR	49
8. EKLER.....	54

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Katılımcıların medeni durumları ile ilgili verileri.....	17
Tablo 2. Katılımcıların bazı sosyodemografik özellikleri ile ilgili verileri	17
Tablo 3. Katılımcıların bazı sosyodemografik özellikleri ile ilgili verileri	18
Tablo 4. Katılımcıların bazı sayısal verileri	18
Tablo 5. Katılımcıların çocuk sahibi olma durum verileri	19
Tablo 6. Katılımcıların birlikte yaşadığı kişiler, yaşadığı yer ve Türkiye’deki statülerine ait veriler	19
Tablo 7. Katılımcıların göç ettikleri Türkiye’ye uyumlarının sorgulanması	20
Tablo 8. Katılımcıların WHOQOL-bref ölçeğindeki 1. ve 2. Soruya verdikleri cevapların ortalama skorları.....	21
Tablo 9. Katılımcıların WHOQOL-bref ölçeğindeki fiziksel, ruhsal, sosyal ve çevresel boyutta verilen cevapların ortalama skorları	21
Tablo 10. Katılımcıların okuma yazma bilme durumlarına göre yaş, eşinin yaşı, evlenme yaşı, çocuk sayısı ve Türkiye’de kalma sürelerinin ortalamalarının karşılaştırılması.....	22
Tablo 11. Katılımcıların okuma yazma bilme durumu ile gelir durumlarının karşılaştırılması.....	22
Tablo 12. Katılımcıların okuma yazma bilme durumu ile yaşadıkları yer karşılaştırması	23
Tablo 13. Katılımcıların okuma yazma bilme durumu ile göç ettikleri ülkeye adaptasyonlarının bazı sorular ile ölçülerek kıyaslanması.....	24
Tablo 14. Katılımcıların okuma yazma bilme durumlarına göre WHOQOL-bref’in 1. ve 2. sorulara verdikleri cevapların kıyaslanması.....	25
Tablo 15. Katılımcıların okuma yazma bilme durumlarına göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması.....	25
Tablo 16. Katılımcıların eğitim durumları ile yaşları, eşlerinin yaşları, evlenme yaşları, çocuk sayısı ve Türkiye’de geçirilen süre arasındaki verilerin kıyaslanması	26
Tablo 17. Katılımcıların eğitim durumları ile göç ettikleri Türkiye’ye uyumlarının sorgulanması.....	28
Tablo 18. Katılımcıların WHOQOL-bref 1. ve 2. soruya verdikleri cevap ortalaması ile eğitim durumlarının karşılaştırılması	28
Tablo 19. Katılımcıların eğitim durumlarına göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması.....	29
Tablo 20. Katılımcıların gelir durumları ile WHOQOL-bref 1. ve 2. Sorularının kıyaslanması	30
Tablo 21. Katılımcıların gelir durumlarına göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması.....	31
Tablo 22. Katılımcıların medeni durumları ile WHOQOL-bref 1 ve 2. Sorularının kıyaslanması	31
Tablo 23. Katılımcıların medeni durumlarına göre WHOQOL-brer yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması.....	32
Tablo 24. Katılımcıların birlikte yaşadığı kişilere göre WHOQOL-bref 1 ve 2. Sorularının kıyaslanması	33
Tablo 25. Katılımcıların kimle yaşadıklarına göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması.....	34
Tablo 26. Katılımcıların yaşadığı yere göre WHOQOL-bref 1. ve 2. sorularının kıyaslanması	34
Tablo 27. Katılımcıların yaşadığı yere göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması.....	35
Tablo 28. Katılımcıların Türkiye’ye uyum durumları ile yaş, medeni durum, eş yaşı, evlenme yaşı, okumaya yazma durumu, eğitim seviyesi, yaşadığı ortam ve kişiler, çocuk sayısı, gelir durumu, Türkiye’de geçirdiği süre ve kaldığı yer arasındaki ilişki.....	37

Tablo 29. Katılımcıların WHOQOL-bref ölçeği ile yaşı, medeni durum, eş yaşı, evlenme yaşı, okumaya yazma durumu, eğitim seviyesi, yaşadığı ortam ve kişiler, çocuk sayısı, gelir durumu, Türkiye’de geçirdiği süre ve kaldığı yer arasındaki ilişki.....	39
---	-----------

KISALTMALAR LİSTESİ

ASM	: Aile Sağlığı Merkezi
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
QOL	: Yaşam Kalitesi
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

ÖZET

Suriyeli Göçmen Kadınların Yaşam Kalitesine Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi

Amaç: Göç özellikle kadınlar açısından çok travmatik stres oluşturma potansiyeline sahip bir olaydır. Aile hekimlerinin sağlık hizmetlerinde ilk başvuru yeri olmaları nedeniyle kadınların göçmen olma durumu ve göç süreçlerinde yaşanan zorlukları, bütüncül bakım ilkesi çerçevesinde biyopsikososyal yönden değerlendirmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalar dikkate alındığında örneklem sayılarının az olduğu, kadınların göç süreci ve sonrasındaki yaşadığı zorluklar yönüne odaklanılmadığı ve kadın bir birey üzerindeki etkisinin kapsamlı olarak değerlendirilmediği fark edilmiştir. Araştırmamızın amacı birinci basamağa başvuran göçmen kadınların sosyodemografik verileri incelenerek göç süreçlerinin topluma uyum durumları ve yaşam kalitesine etkisini bütünsel bir açıdan incelemektir.

Gereç ve yöntem: Bu araştırma kesitsel olarak 01 Ocak-30 Mart 2022 tarihleri arasında Adana 19 Mayıs Aile Sağlığı Merkezi, Adana Uçak Aile Sağlığı Merkezi, Adana Şehir Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği'nde 231 göçmen kadınla yüz yüze görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmamızda yapılandırılmış anket formu ile sosyodemografik veriler, Türkiye'ye uyumun değerlendirilmesine yönelik beşli likert tipi sorularla birlikte WHOQOL-bref Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanıldı. Veriler SPSS 25 programı kullanılarak analiz edildi.

Bulgular: Araştırmamızda 231 katılımcının ortalama yaşı 33,6'ıdi. Katılımcıların %77'si evli diğerleri bekar, ayrılmış veya eşinden boşanmıştı ve ortalama evlenme yaşları 18,6 idi. Katılımcılardan %77'si herhangi bir dilde okuma yazma biliyor, %23'ü hiçbir dilde okuma yazma bilmiyordu, hiç eğitim almayanların oranı %21 iken üniversite eğitimi alanların oranı %8 idi. Katılımcıların kendilerini diğer insanlar kadar toplumun bir parçası olarak görme durumları ortalama puanı $2,9 \pm 1,0$ idi (test değeri:3,0). Davranışlarını toplumun kurallarına göre değiştirebildiğini düşünme durumları ortalama puanı $3,6 \pm 1,2$, fikirlerini sosyal hayata doğru aktarabildiklerini düşünme durumları ortalama puanı $3,6 \pm 1,2$, iyi bir geleceğe sahip olabileceğini düşünme durumları ortalama puanı $2,9 \pm 0,9$, Türkçe okuma yazma öğrenme veya geliştirme istemeleri ortalama puanı $1,7 \pm 1,2$ olarak saptandı (test değeri:3,0). Katılımcıların yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz sorusuna verdikleri cevaplarda okuma yazma bilenlerin ortalama puanı $3,16 \pm 0,8$ iken bilmeyenlerin $2,28 \pm 0,8$ olup buna göre okuma yazma bilenlerin yaşam kaliteleri daha yüksek saptandı ($p < 0,001$) (test değeri 3,0). Aynı soruya verilen cevaplar evli olanların ortalama puanı $2,9 \pm 0,9$ iken bekar olanların $2,8 \pm 0,8$ olup anlamlı fark saptanmamıştır. Yine bireylerin yaşadığı ortam incelendiğinde "Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?" sorusuna kendi evinde yaşayanların verdiği cevap ortalama puanı $3,1 \pm 0,7$ iken, kampta yaşayanların ortalama puanı $1,8 \pm 1,0$ olup kendi evinde yaşayanların yaşam kalitesi anlamlı olarak yüksek saptandı ($p < 0,001$) (test değeri:3,0).

Katılımcılara WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği uygulandığında; en düşük ortalama puanın çevre alanında $55,5 \pm 20,6$, en yüksek ortalama puanın bedensel sağlık alanında $78,53 \pm 22,0$ aldıkları görülmüştür. Katılımcılar sosyal ilişki alanında ortalama $61,31 \pm 21,4$, ruhsal sağlık alanında ise ortalama $68,74 \pm 25,0$ puan aldıkları görüldü.

Sonuç: Bireyler göç süreçlerinde ekonomik ve sosyal yönden olduğu kadar sağlıkla ilgili yaşam kalitesi yönünden de olumsuz etkilenir. Bu araştırmada elde ettiğimiz sonuçlara göre kadınların çekirdek aile içinde ve kendi evinde yaşamasının yaşam kalitesini arttırdığı ayrıca kadınların evli olup olmama durumlarının yaşam kalitesini etkilemediği, kadınlar okuma-yazma bildikçe ve eğitim düzeyleri arttıkça topluma uyum düzeylerinin arttığı ve yaşam kalitelerinin arttığı gösterilmiştir. Aile hekimlerinin özellikle savaştan kaçan göçmen kadınların yaşadıkları zorlukları bütüncül bakım ilkesi çerçevesinde değerlendirmeleri çok önemlidir. Göçmen kadınların ruhsal ve bedensel sağlık ile ilgili risklerinin farkında olunması ve toplum tarafından sosyal yönden desteklenmeleri gerekmektedir.

Anahtar sözcükler: Aile hekimliği, Göçmen kadınlar, Uyum, Yaşam kalitesi

ABSTRACT

Determining the Factors Affecting the Quality of Life of Syrian Migrant Women

Objective: Migration is a phenomenon with that a very big potential to create traumatic stress, especially women. Since family physicians are the first places of application in health services, it is of great importance to evaluate women's status of being immigrant and the difficulties experienced in the migration process from a biopsychosocial perspective within the framework of the holistic care principle. Considering the studies on this subject, it has been noticed that the number of samples is small, the difficulties experienced by women during and after the migration process are not focused on, and the impact on a female individual is not comprehensively evaluated. The aim of our research is to examine the sociodemographic data of immigrant women applying to primary care and to examine the effects of migration processes on their social integration and quality of life from a holistic perspective.

Materials and methods: This cross-sectional study was conducted with face-to-face interviews with 231 migrant women in Adana 19 Mayıs Family Health Center, Adana Ucak Family Health Center, Adana City Hospital Family Medicine Clinic between January 01 and March 30, 2022. In our study, a structured questionnaire and sociodemographic data, five-point Likert-type questions for the assessment of adaptation to Turkey and the WHOQOL-bref Quality of Life scale were used. Data were analyzed using the SPSS 25 program.

Results: The mean age of 231 participants in our study was 33.6. 77% of the participants were married, others were single, separated or divorced, and the mean age at marriage was 18.6. 77% of the participants were literate in any language, 23% were illiterate in any language, the rate of those who had no education was 21%, while the rate of those who had a university education was 8%. The mean score of the participants seeing themselves as a part of the society as much as other people was 2.9 ± 1.0 (test value: 3.0). The mean score of thinking that they can change their behavior according to the rules of the society is 3.6 ± 1.2 , the mean score of thinking that they can transfer their ideas to social life is 3.6 ± 1.2 , the mean score of thinking that they can have a good future is 2.9 ± 0.9 . The mean score of wanting to learn or improve Turkish literacy was determined as 1.7 ± 1.2 (test value: 3.0). In the answers given by the participants to the question of how do you find your quality of life, the average score of those who can read and write was 3.16 ± 0.8 , while those who were illiterate were 2.28 ± 0.8 , and accordingly, the quality of life of those who could read and write was found to be higher ($p < 0.001$) (test value 3, 0). The average score of the answers given to the same question was 2.9 ± 0.9 for those who were married, and 2.8 ± 0.8 for those who were single, and no significant difference was found. When the environment in which individuals live is examined, "How do you find your quality of life?" While the mean score of those living in their own house to the question was 3.1 ± 0.7 , the mean score of those living in the camps was 1.8 ± 1.0 , and

the quality of life of those living in their own house was found to be significantly higher ($p<0.001$) (test value: 3.0).

When the WHOQOL-bref quality of life scale was applied to the participants; it was seen that the lowest mean score was 55.5 ± 20.6 in the field of environment, and the highest mean score was 78.53 ± 22.0 in the field of physical health. It was seen that the participants got an average score of 61.31 ± 21.4 in the field of social relations and an average of 68.74 ± 25.0 in the field of mental health.

Conclusion: Individuals are negatively affected in terms of health-related quality of life as well as economically and socially during migration processes. According to the results we obtained in this study, it has been shown that living in a nuclear family and in their own home increases the quality of life of women, and that whether women are married or not does not affect their quality of life. It is very important for family physicians to evaluate the difficulties experienced by migrant women, especially those fleeing the war, within the framework of the holistic care principle. It is necessary to be aware of the risks related to mental and physical health of immigrant women and to be socially supported by the society.

Keywords: Family medicine, Migrant women, Integration, Quality of life

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Dünyada son yıllarda ülkelerinden kaçmak veya zorla ayrılmak zorunda kalan insanların sayısı çok yüksek rakamlara çıkmıştır. Özellikle Ortadoğu bölgesinde bu rakam gelişen iç savaşlar ve insani krizler neticesinde rekor seviyelere ulaşmıştır. Şuanda dünyada 89,3 milyon zorla yerinden edilmiş kişi, 27,1 milyon mülteci ve 4,6 milyon sığınmacı bulunmaktadır (1).

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonucunda ülkedeki silahlı çatışma, açlık, sağlık hizmetlerine ulaşamama ve bunun gibi birçok sorun nedeniyle başta Türkiye olmak üzere diğer yakın konumdaki ülkelere milyonlarca kişi düzensiz biçimde göç etmiştir. Türkiye bu süreçte açık kapı politikası izlemiştir ve ülkedeki göçmen sayısında her geçen gün artış yaşanmıştır (2). UNHCR verilerine göre Türkiye dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundadır ve ülkede geçici koruma kapsamında (uluslararası koruma ihtiyacı içinde) 3,65 milyon; uluslararası koruma için başvuru yapan 330.000 kişi bulunmaktadır (1). Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki 3,57 milyon kişi Suriye’den, 1000 kişi Irak’tan, 980 kişi ise İran’dan göç eden insanlardır (1).

Ülkede göçmen nüfusunun artması ile birlikte bu konu birçok disiplince tartışma ve araştırma konusu haline gelmiştir. Göç kararı verme ve göç sürecinde insanlar uzun zaman diliminde fiziksel ve psikolojik stres altına girerler ve bu çeşitli travmalara neden olur. Herkes için travmatik olabilecek bu süreç kadın, çocuk, engelli bireyler gibi kırılgan gruplarda daha yıpratıcı bir hal alabilir. Geçici koruma statüsü altında kayıtlı Suriyeli göçmenlerin %70’inin kadın ve çocuklardan oluştuğu ve bu kadınların ülkede süren savaşta eşini, babasını ya da abisini bıraktığı ya da kaybettiği düşünüldüğünde sürecin kadınlar için daha travmatik olabileceği anlaşılmaktadır.

Ayrıca kadına her toplumda farklı roller biçilmektedir. Kadınlar geldikleri ülkede erkeklere göre daha eğitimsiz, genellikle ev dışına daha az çıkan ve aile, bakım görevi üstlenen bireyler haline gelirler (3). Buna bağlı olarak kadınlar göç ettikleri ülkede iş kollarına erişememekte, ekonomik olarak güçsüzlük, gelir adaletsizliği, temel ihtiyaçlara erişememe; topluma karışamadıkları için göç ettikleri ülkenin dilini geç öğrenmekte yine buna bağlı kendini ifade edememe, doğru bilgiye

ulaşamama, sağlık ve eğitim sistemine ulaşmada güçlük gibi sorunlar yaşamaktadırlar. Yine göçmen kadınlar sosyal hayata uyum gösterememe, sosyal hayatta aktif rol stlenememe gibi sorunlar da yaşamışlardır.

Tüm bu g öncesi, g süreci ve ev sahibi ülkeye vardıklarından sonra yaşadığı zorluklar kadınlar üzerinde derin ruhsal ve fiziksel yaralar amıştır. Bu nedenle göçmen kadınların yaşam kalitelerini, sağlıklarını ve ihtiyaç algılarını araştırmak istedik.

Dünya Sağlık rgt'ne göre ruh sağlığının sadece akıl hastalığının olmaması değil, aynı zamanda iyilik hali ve yaşam kalitesi olduğunu da dikkate almalıyız (4). Yaşam Kalitesi (QOL), bireylerin genel iyilik hali olarak tanımlanabilir ve toplumlar, yaşamın olumsuz ve olumlu özelliklerini ana hatlarıyla belirtir. Yaşam kalitesi fiziksel sağlık, aile, eğitim, istihdam, dini inançlar, evre ve mali durum dahil olmak üzere yaşam durumunu tanımlar (5). Farklı kültür ve zorluklarla karşı karşıya kalan göçmen kadınların yaşadığı bu zorluklar yaşam kalitesini de etkilemektedir.

Bizler de aile hekimleri olarak hastalarımızı biyopsikososyal açıdan değerlendirilen bir meslek grubuyuz. Ayrıca, büyük desteğe ihtiyaç duyanların belirlenmesini kolaylaştırmak için, yaşam kalitelerinin artması veya kötüleşmesiyle ilişkili kişisel faktörleri ve deneyimleri belirlemeye çalışmalıyız. Çalışmamızda bu konu hakkında daha fazla fikir sahibi olmayı umuyoruz.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. GÖÇ TANIMI VE GÖÇ KAVRAMI

Göç insanlık tarihinin başlangıcı ile birlikte süregelen ve 21. Yüzyılın başlarından beri dünya gündeminde önde gelen evrensel sorunlardan birisi olmuştur. Bu yüzden çok farklı disiplinlerce incelenmiş ve araştırma konusu olmuştur. Göç ile ilgili birçok farklı tanımlama ile karşılaşabiliriz. Mekansal değişikliğe karşılık gelen göç, bireyin psikolojik durumu başta olmak üzere toplumda birçok şeyi etkileyen bir kavramdır (6). Bir diğer tanıma göre göç; “anlamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içerisinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler” olarak ifade edilmiştir (7). Türk Dil Kurumu’na göre göç “ekonomik, toplumsal ve siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” şeklinde tanımlanmaktadır (8). Bir başka tanıma göre ise göç; “coğrafi mekan değiştirme sürecinin, ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleriyle toplum yapısını değiştiren nüfus hareketidir.” olarak geçer (9).

Göç mekan değiştirme durumudur ve dinamik bir süreçtir. Göçler insanlığın var olması ile birlikte başlamış ve pek çok nedene bağlı gelişmiştir. Göçler bazen insanların yaşadıkları bölgelerde savaş, şiddet, ekonomik kayıplar, siyasi baskı bazen de sadece huzurlu ve iyi bir yaşam standardı aranması nedeniyle meydana gelebilir. Daha önceki zamanlarda göçün önemli nedenleri arasında doğal afetler, açlık ve kıtlık gösterilirken; yakın tarihte ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel nedenler gösterilmektedir (10). Ayrıca göçler, bir otoritenin baskısıyla sürgünler, isyanlar ve savaşlar nedeniyle de ortaya çıkabilmektedir (11).

Göçün önemli nedenlerinden biri de devlet kırılma endeksi olarak belirtilen devletlerin çatışma veya çökmeye karşı savunmasızlığını değerlendiren veri endeksidir. Somali, Çad, Sudan, Zimbabve, Irak, Suriye, Afganistan, Burundi, Arakan, Eritre ve genelde tüm Afrika, Ortadoğu pek çok Güney Asya ülkesinde bu endeksin yükseldiği ülkeler arttıkça zorunlu göç her geçen gün artışa devam edecektir (12)

Arap baharının yaşanmasıyla Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkeleri çatışmalar ve siyasi istikrarsızlığın yaşanması nedeniyle göç dalgası başlatmıştır. Orta Afrika,

Kongo, Yemen, Sudan, Afganistan gibi topraklarda hala aşırı şiddet nedeniyle göç yaşanmaktadır; ekonomik olarak kötü aynı zamanda dünyadaki çok yüksek nüfuslu bölgelerinden olan Venezuella, Bangladeş, Pakistan gibi ülkelerin yaşadıkları çeşitli sorunlar nedeniyle göç dalgası sürekli artmaktadır(10).

Değişen iklim ve doğal afetler de göç etme nedenlerinin başında gelmektedir. İklim ve çevre değişimlerinin başlattığı büyük ölçekli göçe 2018 yılından itibaren Mozambik, Filipinler, Çin, Hindistan'ın da katılımıyla uluslararası göçmen sayısı 272 milyona yaklaşarak dünya nüfusunun yaklaşık %3,5'ine ulaşmıştır (13).

Fırsat eşitsizliği nedeniyle uluslararası emek göçleri de son yüzyılda artış göstermiştir. Uluslararası öğrenci ve emek göçünün varlığının katılımıyla da göçten etkilenen ülke sayısı ve coğrafi alan artarken geleneksel göç türlerine yeni gelişen göç akımları (türleri) eklenmektedir. Aynı zamanda bazı ülkelelerde (Filipiner, Sri Lanka, Tayland, Endonezya, Suriye) göçte kadın nüfus oranı da artmış ve erkek nüfus seviyesine ulaşmıştır. Bu nedenle göç, ekonomik, politik ve coğrafi vb. pek çok yönüyle küresel boyutu genişleyen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır(14).

2.2. GÖÇ TÜRLERİ

Göç, bir ülke ya da toplumdaki ekonomik, politik, sosyo-kültürel oluşumla bağlantılı dinamik bir süreç olup zaman, mekân, neden, sonuç ile birlikte tanımlanmalı ve yapısına uygun çözüm ve öneriler getirilmelidir. Bu bağlamda göç, bireylerin, ailelerin herhangi bir nedenle gelecekteki yaşantılarının ya bir bölümünü ya da tamamını yaşamak üzere bir yerden diğerine yapmış oldukları coğrafi nitelikli yer değiştirme olayı olarak adlandırılabilir. Göç nedenlerine göre (mesafe, olayın gerçekleştiği yer, süreklilik vb.) farklı türlere ayrılabilir (15).

2.2.1. Yasal Olup Olmamasına Göre Göç Türleri

Yasal Göç: Kanunlara uygun olarak yasal kanallar kullanılarak insanların ikamet yerinden yeni bir ikamet yerine gitmeleridir. Yasal olarak ülkeye giriş yapan göçmenler, geçerli bir göçmen vizesine ve uygun belgelere sahip olmalıdır (10). Düzenli göç, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre, yabancıların yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eder.

Yasal Olmayan Göç: Yasa dışı göçmen tabiri; bir ülkenin kabul kurallarını ihlal eden göçmenler ve ev sahibi ülkede kalmaya yetkisi olmayan herhangi bir kişi için kullanılır. Göç veren ve göç alan ülkelerin yasal düzenlemelerine uymayan göçlerdir. Düzensiz göç, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişi, Türkiye'de kalışı, Türkiye'de izinsiz çalışması ve Türkiye'den çıkışı şeklinde belirtilmiştir. Bu noktada düzensiz göç kavramı uluslararası koruma kavramıyla birlikte ele alınmıştır. Kısacası düzensiz göçü yasa dışı göç olarak görmek mümkündür (16).

Düzensiz göç türlerinden biri olan transit göç, asıl ulaşılmak istenen ülkeye giderken başka bir ülkede geçici bir süre için (Afgan bir göçmenin Türkiye üzerinden Avrupa'ya göç etmesi gibi) orada kalınması; mekik göç ise belirli bir süre için bir ülkeye gidip bir süre sonra geri dönülmesi (Ukrayna-Türkiye arasında bavul ticareti gibi) olarak bilinmektedir (17).

Düzensiz olarak gelen göçmenlerin azalabilmesi için, tüm insan haklarının eşit bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Vatandaşlar ile farklı göç statülerine sahip olan göçmenler arasındaki her türlü eşit olmayan uygulama ortadan kaldırmalıdır (18).

2.2.2. Konusuna Göre Göç Türleri

Emek Göçleri: Emek göçleri geçici olabileceği gibi sürekli de olabilir. Yüksek vasıflı kişiler, işçiler, memurlar emek göçü yapanların başında gelir. Örneğin; bir memurun tayini çıkması neticesinde kişinin gönüllü olup olmamasına bakılmaksızın yaptığı göçe emek göçü denebilir. Hasat zamanı tarım şehirlerine yapılan göç veya inşaata çalışmak için küçük şehirlerden büyük şehirlere yapılan göçler buna örnek verilebilir.

Yüksek vasıflı göçmenler; profesyoneller, teknisyenler, vasıflı işçiler veya benzeri niteliklere sahip, uluslararası alanda istihdam imkanı bulabilen kişilerdir. Birçok ülke bu tür göçmenlere kapılarını açar ve gelmelerini teşvik etmek için göç programları uygularlar (19).

Mübadele Göçleri: Ülkelerin bir antlaşma yaparak bunun esaslarına göre, vatandaşlarının karşılıklı yer değiştirmesidir. Bu göç zorunlu göçlerden sayılabilir. Özellikle savaşlardan sonra diğer ülkenin topraklarında kalan insanların zarar

görmemesi, dil ve din gibi kültürel bağlarının devam etmesi için yapılan bir yöntemdir (10). Temelde insanların güvenliği için yapılan bu göçün yıkıcı pek çok yanı da bulunmaktadır. Evini, arazisini, uzun süreler vatan kabul ettiği topraklardan ayrılmak, insanlar için çok travmatik bir süreçtir. Bu insanlar kan bağı olan ülkeye göçmüş olsalar bile yine de uyum sorunu yaşamışlar ve terk ettikleri ülkeye olan özlemlerini canlı tutmuşlardır(20).

Beyin Göçü: Beyin göçü genelde iyi eğitim almış donanımlı kişilerin az gelişmiş bir ülkeden gelişmiş bir ülkeye göç etmesi ile olmaktadır bu vasıflı elemanların kendi ülkesinin sosyal ve ekonomik faaliyetlerine katılamaması ve toplumsal faydaya katkı yapamaması olarak tanımlanabilir (21). Gelişmiş ülkelerin bu kişilere daha iyi yaşam standardı ve olanaklar sağlaması ile beyin göçü artar .Ülkeler böylece gelişmelerini daha da hızlandırır ve ülkeler arasındaki gelişmişlik seviyesi farkının artmasına neden olur (22). Gelişmemiş ülkelerden yapılan beyin göçleri her zaman o ülke için kayıptır. Son 50 yılda bilim adamları, doktor, mühendisler ve akademisyenler arasında beyin göçü yaygınlaşmıştır (23). Beyin göçü uluslararası olabildiği gibi yurtiçinde de olmaktadır. Kamu kaynakları ile eğitim alıp yetişen kişilerin devlet sektöründen özel sektöre geçişi buna örnek gösterilebilir. Genel olarak beyin göçünün başlıca sebepleri arasında kişilerin aldığı eğitime uygun nitelikte iş bulamaması, çalışma ve yaşam koşulları, bulunduğu yerde kendini geliştirebilme konusundaki yetersizlikler ve imkansızlıklar sayılabilir (24).

Grup Göçü: Ülkeler arasında daha yapılmış bir antlaşma olmamasına rağmen, yaşadıkları ülkedeki kültürel farklılık, etnik veya dini azınlık psikolojisi nedeniyle oluşan baskı ve ayırım sonucunda insanların, gruplar halinde bulundukları ülkeden ayrılp diğer ülkeye geçmesidir (10). Bu göç için coğrafi yakınlık ve kültürel yakınlığı olan ülkelerin göçe karşılıklı izin vermesi gerekmektedir. Örnek olarak Bulgaristan'dan Türkiye'ye 1989 yılında gerçekleşen soydaş göçünü gösterebiliriz (25).

2.2.3. Süresine Göre Göç Türleri

Sürekli Göçler: İnsanların yaşadıkları yerden ayrılarak göç ettikleri yeni bölgede kalıcı olarak ikamet etmesi anlamına gelir. Genelde kırsaldan kente doğru olan bu göçlerde, göç genelde geri dönüşsüz olur ve insanlar gittikleri yerde nesiller

boyunca kalabilir. Bireyler bu kararı bulundukları yerin kötü şartları nedeni ile alabilirler. Örneğin ülkemizde terör, çatışma veya aileler arası şiddetli kavgalar nedeni ile pek çok kişi yurdunu terk etmiş ve kendileri için daha güvenli olan bölgelere göç etmek istemişlerdir. Köylerde zamanla tarım alanları bölünmüş ve sermaye için yetersizleşmiş, buna karşıt olarak da şehirlerde sanayileşme artmıştır. Bu nedenle sürekli göçün en büyük nedenlerinden biri iş bulma ve para kazanma olanağı olarak gösterilebilir. Bunun dışında insanlar sadece daha iyi bir yaşam sürmek, sağlık imkanlarından yararlanmak, eğitim almak gibi nedenlerden ötürü de göç etmek isteyebilirler.

Mevsimlik Göçler: Mevsimsik göç, insanların bir yılın belli bir süresini çalışmak için başka bir memlekete geçirmeleridir. Mevsimlik göçlerde kısa sürede çok farklı bölge ve kültürden insanlar bir araya geldiği için, bu farklı kültürler arası etkileşim artmaktadır (10). Kısa süreli de olsa çalışma veya eğitim amaçlı sonucunda geri dönülen bu mekan değıştirme hareketlerine de göç denmesi gerektiği belirtilmiştir (26). Mevsimsik göç, örneğin Türkiye’de tarımsal üretim merkezlerinde olan Adana, Rize gibi illerde ekim ve hasat aylarında gerçekleştiği gibi, yazın turizm faaliyetlerinin artmasıyla birlikte ülkenin güney ve batı kıyılarındaki Antalya, Muğla, İzmir gibi illere olan göçler örnek gösterilebilir. Yıl içerisindeki bu dönemlerin geçmesi ile birlikte, sektör çalışanları geri memleketlerine dönerler.

2.2.4. Gönüllü-Zorunlu Göçler

Gönüllü Göç: Kişilerin hayat standardını yükseltmek için yaptığı göçlere denir. Gönüllülük vardır, kişiler hiçbir baskıya maruz kalmadan bu karara kendileri varır. Kişiler genelde daha iyi bir iş, daha iyi gelir, daha iyi eğitim ve sağlık olanaklarından yararlanabilmek amacıyla göç ederler.

Zorunlu Göç: Bazı olaylar ve durumlar nedeniyle, kişilerin isteklerine bırakılmaksızın devletin bir bölgedeki vatandaşlarını başka bir bölgeye göndermesi ile sonuçlanan göçlerdir (10).

Savaş, çatışma, kıtlık ve açlık, doğal felaketler, çevresel felaketler zorunlu göçün nedenlerindendir. Örneğin Türkiye’de bazı barajların yapılmasıyla o bölgede yaşayan köylerdeki insanlar göç etmek zorunda kalmıştır. Ayrıca terör olayları nedeniyle de ülkenin başka illerine birçok insan göç etmiştir. Aker ve arkadaşlarına

göre “Zorunlu göç isteyerek yapılan göç ile kıyaslandığında, insanın sosyal uyum, hayat beklentileri, kişinin dünya üzerine olan temel varsayımları gibi yaşamsal kavramlarını çok daha derinden etkiler. Bir diğer deyişle, zorunlu göç hem sebepleri, hem de sonuçları açısından isteyerek yapılan göçten ve siyasi mülteci olmaktan çok farklıdır (27).

2.2.5. Sınırlara Göre Göçler

İç Göç: İnsanların yaşadığı ülkenin kendi sınırları içerisinde daimi veya geçici olarak yeni bir yere yerleşmek amacıyla bir bölgeden başka bir bölgeye göç etmeleridir. Ülke nüfusu değişmez fakat illerin yoğunluk oranı değişir. İç göçler genelde gelişmemiş şehirlerden gelişmiş şehirlere doğru olmaktadır. Bu göçlerin nedenleri ekonomik, siyasal veya toplumsal nedenlerden kaynaklanabilir (9). Türkiye’de sanayileşme ile birlikte bazı kentlerin gelişmişlik ve istihdam düzeyi artmıştır. Tarımdaki makineleşme ve miras nedeni ile tarım toprağı parçalarının küçülmesi vb. sebeplerden dolayı kırsaldaki istihdam düşmüş insanlar yeni geçim kaynağı aramak için büyük şehirlere göç etmek istemişlerdir.

Bazen de insanlar kentten kırsala göç ederler. Bunlar genellikle belirli bir yaşın üzerinde emekli olmuş kişilerin kent yaşamının karmaşasından kaçıp kırsalda sakin hayat sürmek isteyen kişilerdir.

Dış Göçler: İnsanların yaşadığı ülkeden geçici veya sürekli olarak başka bir ülkeye yaptığı uluslararası göçlerdir. Bu göçler gönüllü veya zorunlu şekilde olabilir. İnsanların yaşadıkları ülkeden göç etmelerinin nedeni daha iyi şartlarda yaşamak gibi kişisel kararlara dayanabileceği gibi bazı sebeplerden dolayı devletlerin vatandaşlarını buna zorlaması nedeniyle de olabilmektedir (23). Bunun dışında çevre felaketi, savaş, terör, açlık, kıtlık ve doğal afet gibi sebepler dış göçlere özellikle zorunlu dış göçlere sebep olmaktadır (28).

Küreselleşme ve ulaşım, iletişim araçlarının artması ile birlikte göç hareketleri artmıştır. Ülkeler toplu göçleri kabul etmek istememekle beraber, göçmenler konusunda çok seçici davranmaktadır ve bakım maliyeleri yüksek olan yaşlı ve bağımlı nüfus ayrıca niteliksiz göçmenlerin geçişini istememektedir. Eğer bir göç yasal yollarla yapılıyorsa bu genelde ülkelerin nitelikli iş gücü gereksinimi nedeniyle olmaktadır (29).

2.3. GÖÇÜ GERÇEKLEŞTİREN KİŞİNİN STATÜSÜNE GÖRE TANIMI

2.3.1. Göçmen

Evrensel olarak kesin kabul edilmiş bir göçmen tanımı bulunmamaktadır. Birleşmiş Milletler göçmeni, “sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey” olarak tanımlar. Göçmen kişi kendi kişisel uygunluğuna göre daha iyi bir yaşam arayışındadır ve kendi hür iradesiyle göç etmeye karar verir (30). Bu nedenle kendisi ve aile fertlerinin maddi durumlarını, sosyal koşullarını ve beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir bölgeye veya ülkeye göç eder. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) mültecileri de göçmen kategorisine alır fakat her mülteci göçmen sayılsa da her göçmen mülteci sayılmamaktadır.

Göçmenler göç sırasında, öncesinde ve sonrasında göç etme şartlarına uyup uymamasına göre yasal ve yasadışı olarak sınıflandırılabilir.

Yaşanan savaşlar, terör, hukuksuzluklar, dini, siyasi ve etnik baskılar nedeniyle ayrımcılık yaşadığını düşünen insanlar bazen kendi isteği doğrultusunda bazen de zorunlu olarak göç etmektedir. Kişiler bazen haklı, bazen haksız sebeplerle hukuk sistemine güvensizlik duyduğu için başka bir ülkeden sığınma talep edebilir. Tabi ki bu şartlarda göç etmek kişiler için kötü bir durumdur.

Göç etme amacı ekonomik imkanlardan yararlanmak odaklı olan insanların yaptığı göçler genelde az gelişmiş ülkelerden ekonomik olarak gelişmiş ülkelere doğru olmaktadır.

Kişiler başka bir ülkede ikamet eden akrabalarından birine katılmak aile birliği amacıyla da çoğu zaman göç etmektedir. Bu akrabalar genellikle evlenen çiftler, nişanlılar, bağımlı çocuklar ve yaşlı ve bakıma muhtaç kişileri kapsamaktadır (31).

2.3.2. Mülteci

Tanımı, Cenevre’de 1951 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme’ye göre ; “İrkı, dini, uyruğu, bir gruba üyeliği veya siyasi görüşleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan, bu

yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişidir.” Bu kişilerin mülteci statüsünü alması için belirli hukuki prosedürleri sağlaması gerekmektedir. Mülteci statüsünü almış kişiler zorla geldikleri ülkelere geri gönderilmezler (10).

Göç Terimleri Sözlüğünde ise mülteci; “BMMYK’nın tüzüğündeki kriterlere uyan ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi veya Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolüne taraf olan bir ülkede olmasına bakılmaksızın veya bu yasal belgeler çerçevesinde ev sahibi ülke tarafından mülteci statüsünde tanınması fark etmeksizin, Birleşmiş Milletler korumasından yararlanmaya hak kazanan kişi” olarak tanımlanmaktadır (32).

Türkiye’deki Suriyeli göçmenler geçici koruma statüsünde olduklarından ve bu statünün haklarından faydalandıklarından, kanunen uluslararası koruma talebinde bulunamamaktadırlar. Bu nedenle bu haktan yararlanan kişilerin mülteci statüsüne başvuramayacakları görülmektedir (33).

2.3.3. Sığınmacı

IOM göç terimleri sözlüğü sığınmacıyı, “ülkesindeki zulümden veya ciddi zarardan korunmak gayesiyle, başka bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler kapsamında mültecilik statüsüne ilişkin başvurusunun sonucunu bekleyen kişi” olarak tanımlanmaktadır.

Sığınmacı uluslararası koruma talep eden, başvuruda bulunduğu ülkede yetkili makamlarca başvurusu neticelendirilmemiş, yani resmi olarak mülteci statüsü verilmemiş kişileri kapsar. Her sığınmacı mülteci olarak değildir fakat her mülteci iltica sürecinin başında sığınmacıdır. Sığınmacı, ilgili ulusal ya da uluslararası kanunlar doğrultusunda bir ülkede mülteci olarak bulunmak isteyen ve mültecilik statüsüne dair yaptıkları başvurusunun sonucunu bekleyen kişilerdir. Olumsuz bir karar çıkması sonucunda bu kişiler ülkeyi terk etmelidirler ve eğer kendilerine insani ya da diğer nedenler sonucunda ülkede kalma izni verilmemişse bu kişiler ülkede düzensiz bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler (32).

2.4. ULUSLARARASI GÖÇ VE TÜRKİYE

Anadolu'nun sürekli göçlerle şekillenen tarihi bir yapısı vardır. Bu yüzden Anadolu çok farklı kültür, dil ve dinden insanın yaşadığı çeşitli etnik gruplardan oluşan bir bölge olmuştur. (34). Türkiye, Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlaması ve Ortadoğu ile çok yakın konumda bulunması nedeniyle hem göçmenler için Avrupa'ya göç köprüsü hem de güvenli bir varış noktası, hedef ülkedir (35). Değişen göç kalıpları ve eğilimleri, Türkiye'yi göçmen gönderen bir ülkeden göçmen alan ve çok yüksek oranlarda göçmenleri barındıran bir ülkeye dönüştürdü. Bu nedenle Türkiye'de göç konusu önemli bir konudur. Ülkedeki göçmen nüfusunun hızlı artış nedenleri arasında Türkiye'nin göç veren ülkelere olan coğrafi yakınlığı ve Avrupa Birliği'nin kısıtlayıcı göçmen politikaları bulunmaktadır.

Türkiye'ye yapılan göçün büyük bir kısmının Suriye'den geldiğini varsayacak olursak, sınır yakınlığı nedeniyle ülkedeki göçmen popülasyonunun genelde ülkenin doğu ve güneydoğu sınırında yoğunlaştığını söyleyebiliriz. Buralardaki sığınmacıların ilk olarak barınma sorunu çözülmek istenmiş ve geçici barınma merkezleri kurulmuştur. Hatay, Adana, Kahramanmaraş, Kilis, Osmaniye şehirlerinde geçici barınma merkezleri bulunmaktadır (37).

Bununla birlikte sonraki zamanlarda Suriyeliler bazı sosyal hak ve hizmetlere erişmelerine izin veren geçici koruma kapsamına alınmıştır. Bu hizmetlerin içerisinde sağlık ve eğitime erişim gibi bazı haklar bulunmaktadır. Ayrıca sınır dışı edilmeye karşı da daha fazla korunmaktadırlar.

2.4.1. Suriyeli Göçmenlerin Sığınmacı Statüleri

Türkiye'nin sığınmacılarla ilgili uyguladığı politika 1951 Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol'e dayanmaktadır. Ancak Türkiye bu protokolü kabul ederken coğrafi bir sınırlama getirilmiş ve bu da yalnızca Avrupa ülkelerinden kaçan ve sözleşmenin koşullarını yerine getiren sığınmacıların iltica taleplerini tanıdığı anlamına gelmektedir. Fakat sığınmacıların büyük çoğunluğu Avrupa dışı ülkelere gelmektedir bu nedenle Türkiye'de mülteci statüsü alamazlar. Bunun yerine şartlı mülteci statüsü alabilirler ve Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği tarafından mülteci statüsü verilen bir ülkeye yerleştirilmeyi bekleyebilirler (36).

Türkiye’ye Suriye’den gelen göçlerin belirgin şekilde artmasıyla, bu sığınmacılar konusunda hayata geçirilen uygulamalar, oluşturulan kavramlarla birlikte bu göçmen nüfusunun ülke içerisindeki durumu şekillendirilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle Türkiye, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK) önerdiği şekli ile sadece Suriye’den gelen sığınmacılar için ilk yasal düzenlemeyi hayata geçirmiştir. Buna göre Suriyeli mültecilerin durumları 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren 62 sayılı “Türkiye’ye toplu sığınma amacıyla gelen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde ikamet eden Suriye Arap Cumhuriyeti vatansız kişilerin kabulüne ve barındırılmasına ilişkin yönerge” başlığını taşıyan bu yönerge ile düzenleme altına alınmıştır (37).

Bu düzenleme ile birlikte Suriyeli mülteciler “Geçici Koruma Statüsü” kapsamına alınmış ve onlar için pek çok durum değişmiştir. Öncelikle Suriye’den Türkiye’ye göç edenler için “mülteci” tanımı kullanılmayarak “misafir” veya “sığınmacı” tanımı kullanılmaya başlanmıştır. Suriyelilerin bazı hizmetlere erişimi desteklenmiştir. Sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim gibi bazı avantajlardan yararlanmaktadırlar. Ayrıca sınır dışı edilmeye karşı daha fazla korunurlar.

Suriyeli sığınmacıların hak ve yükümlülükleri ve Türkiye’nin bu konudaki hukuki sorumluluğu bu yönerge ile net bir şekilde oluşturulamamıştır. Bu sebeple 4 Nisan 2013’te “yabancılar ve uluslararası koruma kanunu” yürürlüğe sokulmuştur. Bu kanunla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Türkiye’deki sığınmacıların konumları, durumları ve işlemleri için geçici koruma kapsamında daha ayrıntılı bir düzenleme yapılmıştır (38).

Aynı zamanda 22 Ekim 2014’te “geçici koruma yönetmeliği” resmî gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve Suriyeli sığınmacıların yasal durumları daha net olarak düzenlenmiştir (37). Bu yönetmeliğin getirdiği başlıca yenilikler yabancılar ve uluslararası koruma kanununun içerdiği herhangi uluslararası koruma statüsünü doğrudan elde etmiş olacaktır. Bu durumda topluma tehlike oluşturabilecek kişiler geçici koruma kapsamına alınmayacaktır. Bu yönetmelik kapsamındaki Suriyeli göçmenlere “geçici koruma” kimliği verilmiştir. Bu kimlik sayesinde söz konusu kişiler yasal ve hukuki işlerini giderebileceklerdir. Yine bu yönetmelik kapsamında kişilerin eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve yardım, tercümanlık hizmetleri gibi temel

hizmetleri almaları sağlanmıştır. Bu kimliğin önemli avantajlarından birisi de belirli sektörlerde ve iş kollarında çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvuru yapabilecek olmalarıdır (39).

2.5. GÖÇMEN KADINLAR

Son yıllarda göçmen kadınların durumu pek çok akademik çalışmanın konusu olmaya başlamıştır. Cinsiyet nedeniyle onlara dayatılan sınırlamalar ve beklentiler görülüp bu konuda giderek daha fazla çalışma yapılmaktadır. Kadınlar savaş, fakirlik, iş imkanlarının kısıtlılığı, sağlık hizmetine ulaşamama gibi nedenlerle göç etmenin yanı sıra bazen de eş, aile veya çevresinden gördüğü şiddet ve istismar biçimlerinin kurbanı olarak da göç ediyorlar. Kadın göçmenlerin sorunları Suriye savaşının patlak vermesiyle iyice görünür kılındı. Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların neredeyse yarısı kadınlardan oluşmaktadır. Göç idaresi başkanlığına göre Suriyelilerin %71,6'sı kadın ve çocuklardan oluşmaktadır(40). Suriyeli olmayan mülteci ve sığınmacıların %22'sinin kadın olduğu düşünülmektedir (41).

Kadınlar her zaman davranışları konusunda erkeklerden daha fazla yargılanmaya maruz kalırlar. Özellikle göç durumunda kadınlar bulundukları ortamdan yeni bir yere taşındıklarında daha farklı zorluklar, yargılanmalar, sorgulanmalar, kınamalar veya davranışlarının yanlış yorumlanabileceği durumlarla karşı karşıya kalabilirler. Aynı zamanda kadınlar doğdukları bölgede empoze edilmiş cinsiyetçi normlar ile yaşamaktadır, taşındıkları ülkeye kendilerini entegre etmeye çalışan kadınlar bu cinsiyetçi normların dışına çıktıklarında kendilerine destek bulamayıp savunmasız kalabilirler(42).

Kadın göçmenler göç ettikleri ülkelerde genellikle tarım sektöründe ve fabrikalarda mevsimlik işçi, temizlik ve bakım işleri, işgücü piyasasının düşük statülü, düşük ücretli kesimlerde çalışmaktadırlar (43). Hem göçmen hem de kadın olmaları çalışma koşullarında da eşitsizlikleri arttırmaktadır ve bu da yaşam koşullarını zorlamaktadır. Bu yüzden göç ettikleri toplumdaki politikacıların, yerel halkın, kolluk güçlerinin, gönüllülerin, işverenlerin kadın göçmenleri nasıl algıladıkları önemlidir (42).

Ayrıca zorunlu göç nedeniyle göç eden göçmen kadınlar (nitelikli olsalar bile) istihdam sorunu yaşamaktadırlar. Bu bakımdan A. Güçlüer'in yaptığı çalışma

göçün göç eden kadınlar için olumlu ve olumsuz taraflarını ortaya koymuştur. Göçten önce meslekleri olan ve kendi alanlarında çalışan ama göçten sonra mesleğini yapamayan kadınlar göçün olumsuz tarafını yaşamışlardır (38). Kendi çalışmamızda da gördüğümüz kadarıyla öğretmen, hemşire, bankacılık gibi sektörlerden kadınlar da ülkemize göç etmiştir. Bu kadınlar şu anda ya çalışmayıp çevresel koşullarını ve sosyal hayatlarını kısıtlamakta ya da genelde tarım işçiliği, tekstil işçiliği gibi kendi alanı olmayan işlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Göçün her zaman olumsuz sonuçları olmamış bazı kadınların hareket alanı genişlemiş önceki hayatlarına göre daha fazla sosyalleşmişler ve çalışarak ev ekonomisine katkı sağlayan kadının, ev içerisindeki rolünde de bir değişiklik söz konusu olmuştur(38). Ayrıca göç etmeden önce eğitim alamayan pek çok kadın ve kız çocuğu da göç ettikten sonra kendilerine verilen haklar ve destek sonucunda eğitim hayatlarına devam etmiş ya da başlamışlardır.

Ayrıca göçmen kadınlar çatışmalardan kaçıp başka bir ülkeye sığındıklarında çeşitli sağlık sorunları ortaya çıkmıştır (44). Çeşitli araştırmaların sonucunda Suriyeli kadınların savaş ve göç nedeniyle çok çeşitli ruh sağlığı sorunları yaşadıkları fiziksel ve özellikle ruhsal sağlık sorunlarıyla karşı karşıya olduğu gösterilmektedir (45-47). Başka bir çalışmada, Suriyeli mülteci kadınların birden fazla travmaya maruz kaldıklarında travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) yaşama riskleri artmıştır (48). Bu nedenle, Türkiye sağlık alanında sosyal devlet olmanın gereği olarak, göçmenlerin sağlık hizmetlerini alması için önemli uygulamaları uzun süredir uygulamakla birlikte, oluşabilecek problemler neticesinde müdahalelerde de bulunmaktadır.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLER

3.1.1. WHOQOL-BREF Yaşam Kalitesi Ölçeği

DSÖ tarafından geliştirilen 100 soruluk WHOQOL-100 ölçeğinin kısa formu olan WHOQOL-Bref 26 sorudan oluşur. 1999 yılında Eser ve arkadaşları tarafından Türkçe 'ye uyarlaması ile Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin Arapça versiyonunun geçerlilik ve güvenirlik çalışması ise Ohaeri ve Awadalla tarafından 2009 yılında yapılmıştır(49). Sorular son 2 hafta göz önünde bulundurularak cevaplanır. Ölçeğin yanıtları beşli likert tipindedir. Birinci soru algılanan yaşam kalitesi, ikinci soru genel sağlık algısını, yirmi yedinci soru sosyal baskıyı ölçmektedir. Diğer sorular; bedensel, ruhsal, sosyal ve çevresel olmak üzere 4 alanla ilgili bilgi edinmek içindir. Bu alanlar şu şekildedir:

Bedensel Alan: Gündelik işleri yürütebilme, ilaçlara ve tedaviye bağımlılık, canlılık ve bitkinlik, bedensel hareketlilik, ağrı ve rahatsızlık, uyku ve dinlenme, çalışabilme gücü (3, 4, 10, 15, 16, 17 ve 18 no'lu sorular)

Ruhsal Alan: Beden imgesi ve dış görünüş, olumlu-olumsuz duygular, benlik saygısı, bellek, dikkatini toplama. (5, 6, 7, 11, 19 ve 26 no'lu sorular)

Sosyal Alan: Diğer kişilerle ilişkiler, sosyal destek, cinsel yaşam (20, 21 ve 22 no'lu sorular)

Çevresel Alan: Maddi kaynaklar, fiziksel güvenlik, sağlık hizmetlerine ulaşılabilirlik, ev ortamı, dinlenme ve boş zaman değerlendirme fırsatı, fiziksel çevre (kirlilik, gürültü, trafik, iklim), ulaşım ve ulusal çevre alanı: sosyal baskı. (8, 9, 12, 13, 14, 23, 24 ve 25 no'lu sorular)

Her bir alan maksimum 20 puan veya 100 puan üzerinden puan alabilir. Ölçek puanlaması her alan için 100 puan üzerinden değerlendirildi. Bedensel, ruhsal, sosyal ve çevresel alanlardaki puanlar arttıkça yaşam kalitesi de yükselmektedir (50).

3.2. İSTATİSTİK ANALİZLER

Bu çalışma gözlemsel tipte tanımlayıcı kesitsel bir araştırmadır. Sürekli değişkenler ortalama±standart sapma ve en küçük-en büyük olarak, kategorik değişkenler sayı ve yüzde olarak ifade edildi. Verilerin analizinde SPSS versiyon 25.0 istatistik paket programı kullanıldı.

Çalışmaya alınan bireylere ait sosyodemografik özellikler, Türkiye'ye uyum durumları ve WHOQOL-bref Yaşam Kalitesi Ölçeği puan dağılımların tanımlayıcı istatistikleri sunuldu. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Ortalama, Standart Sapma, Medyan, Frekans, Oran, Minimum, Maksimum) yanı sıra niceliksel verilerin karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren parametrelerin iki grup karşılaştırmalarında Student t testi kullanıldı. İki'den fazla grup arasındaki karşılaştırmalarda Kruskal Wallis testi kullanıldı. Sayısal veriler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesinde Spearman's Korelasyon Analizi kullanılmıştır. P değeri <0,05 olduğu durumlarda aradaki fark anlamlı kabul edildi.

4. BULGULAR

Kesitsel tipte bu araştırma, Adana 19 Mayıs Aile Sağlığı Merkezi, Adana Uçak Aile Sağlığı Merkezi ve Adana Şehir Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği'nde 1 Şubat-30 Nisan 2022 tarihleri arasında herhangi bir sebeple başvuran 231 göçmen kadın veya yakınları ile yürütüldü. Araştırmaya katılanların yaş ortalaması $33,6 \pm 12,4$ yıl (en küçüğü 18, en büyüğü 65 yıl) idi. Çalışmaya katılan bireylerin tamamı kadınlardan oluşmaktadır.

Katılımcılardan 177 kişi (%76,6) evli, 21 (%9,1) kişi bekar, 15 (%6,5) kişi eşinden ayrı, 18 (%7,8) kişinin ise eşi vefat etmişti (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların medeni durumları ile ilgili verileri

Sosyodemografik özellikler (n=231)		n	%
Medeni Durumu	Evli	177	76,6
	Bekar	21	9,1
	Ayrı	15	6,5
	Vefat	18	7,8

Katılımcıların 178'i (%77,1) okuma yazma biliyor olup, 53'ü (%22,9) hiçbir dilde okuma yazma bilmemektedir. Okuma yazma bilen katılımcıların 150'si (%84,3) Arapça, 28'i (%15,7) Türkçe ve Arapça bilmektedir. Katılımcıların 49'u (%21,2) hiç eğitim almamış, 28'i (%12,1) ilkokul düzeyinde eğitim almış, 67'si (%29,0) ortaokul düzeyinde eğitim almış, 67'si (%29,0) lise düzeyinde eğitim almış, 20'si (%8,7) üniversite düzeyinde eğitim almıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların bazı sosyodemografik özellikleri ile ilgili verileri

Sosyodemografik özellikler (n=231)		n	%
Okuma yazma bilme durumu	Bilen	178	77,1
	Bilmeyen	53	22,9
Okur-yazarlık dili	Arapça	150	84,3
	Türkçe ve Arapça	28	15,7
Eğitim durumu	Hiç eğitim almamış	49	21,2
	İlkokul	28	12,1
	Ortaokul	67	29,0
	Lise	67	29,0
	Üniversite	20	8,7

Katılımcıların göç etmeden önce 43'ü (%18,6) çalışıyor, 188'i (%81,1) çalışmıyordu. Göçten sonra katılımcıların 75'i (%32,5) çalışıyor, 156'sı (%67,5) çalışmıyordu. Katılımcıların eşlerinin 161'i (%91) çalışıyor, 16'sı (%9) çalışmıyordu. Katılımcıların gelir durumları kendilerine göre 23'ü (%10,0) ortalamanın çok altında, 75'i (%32,5) ortalamanın biraz altında, 108'i (%46,8) ortalama düzeyde, 25'i (%10,8) ortalamanın biraz üstünde olduğunu düşünüyordu (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların bazı sosyodemografik özellikleri ile ilgili verileri

Sosyodemografik özellikler (n=231)		n	%
Göçten önceki iş durumu	İşi var	43	18,6
	İşi yok	188	81,1
Türkiye'deki iş durumu	İşi var	75	32,5
	İşi yok	156	67,5
Eşinin çalışma durumu	Çalışan	161	91,0
	Çalışmayan	16	9,0
Gelir durumu	Ortalamanın çok altı	23	10,0
	Biraz altı	75	32,5
	Ortalama	108	46,8
	Biraz üstü	25	10,8

Katılımcıların yaş ortalamaları $33,6 \pm 12,4$ (en küçük: 18, en büyük: 65) idi. Katılımcıların eşlerinin yaş ortalaması $40,8 \pm 13,2$ (en küçük: 19, en büyük: 72). Katılımcıların evlendiklerindeki yaş ortalamaları $18,63 \pm 4,12$ (en küçük: 12, en büyük: 48) idi. Katılımcıların Türkiye'de bulunma süresi ortalamaları $7,69 \pm 3,134$ (en küçük: 1, en büyük: 16) idi. Çocuk sahibi olan katılımcıların ortalama çocuk sayısı $3,87 \pm 2,106$ (en az: 1, en çok: 10) idi (Tablo 4).

Tablo 4. Katılımcıların bazı sayısal verileri

(n=231)	Ort. $\pm$ SS*	En küçük	En büyük
Yaş	$33,6 \pm 12,4$	18	65
Eşinin yaşı	$40,8 \pm 13,2$	19	72
Evlendiğindeki yaşı	$18,6 \pm 4,1$	12	48
Türkiye'de bulunma süresi (yıl)	$7,6 \pm 3,1$	1	16

*Ort. $\pm$ SS: Ortalama $\pm$ Standart sapma

Katılımcıların 193'ünün (83,5) çocuk sahibi olup, 38'inin (%16,5) çocuğu bulunmamaktadır. Çocuk sahibi olan katılımcıların ortalama çocuk sayısı $3,87 \pm 2,106$ (en az 1, en çok 10) idi (Tablo 5).

Tablo 5. Katılımcıların çocuk sahibi olma durum verileri

Sosyodemografik özellikler (n=231)		n	%
Çocuk sahibi olma durumu	Olan	193	83,5
	Olmayan	38	16,5

Katılımcılardan 14'ü (%6,1) yalnız, 21'i (%9,1) eşi ile, 139'u (%60,2) eşi ve çocuklarıyla, 25 'i (%10,8) çocuklarıyla, 32'si (13,9) akrabalarıyla yaşamaktadır. Katılımcıların 172'si (%74,5) kendi evinde, 32'si (%13,9) akraba evinde, 27'si (%11,7) kamplarda yaşamaktadır. Katılımcıların 169'u (%73,2) geçici koruma kapsamında, 17'si (%7,4) ikamet izni almış, 45'i (%19,5) vatandaşlık izni kazanmıştı (Tablo 6).

Tablo 6. Katılımcıların birlikte yaşadığı kişiler, yaşadığı yer ve Türkiye'deki statülerine ait veriler

(n=231)		n	%
Birlikte yaşadığı kişiler	Yalnız	14	6,1
	Eşimle	21	9,1
	Eşim ve çocuklarımla	139	60,2
	Çocuklarımla	25	10,8
	Akrabalarımla	32	13,9
Yaşadığı yer	Kendi evi	172	74,5
	Akraba evi	32	13,9
	Kamp	27	11,7
Türkiyede'ki statüsü	Geçici koruma kapsamı	169	73,2
	İkamet izni almış	17	7,4
	Vatandaşlık hakkı kazanmış	45	19,5

Katılımcıların göç ettikleri Türkiye'ye uyumlarının sorgulanması için beşli Likert puanlamaya göre (1: çok az - 5: çok fazla) bulunan ortalama skora, test değeri 3,0 alınarak tek örneklemli t testi uygulandı. Buna göre "Bu ülkede kendinizi ne düzeyde diğer insanlar kadar toplumun bir parçası olarak görüyorsunuz?"

sorusuna verilen cevap için ortalama puan $2,9 \pm 1,0$ test değeri 3,0'a göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı ($p=0,198$). Katılımcıların "Davranışlarını toplumun kurallarına göre değiştirebildiğini düşünüyor musun?" sorusuna verdikleri cevapların puan ortalaması $3,4 \pm 1,1$ olup test değeri 3,0'a göre anlamlı olarak yüksek bulundu ($p<0,001$). Katılımcıların "Sosyal hayatta fikirlerini doğru aktarabildiğini düşünüyor musun?" sorusuna verdikleri cevap ortalamaları $3,3 \pm 1,3$ olup test değeri 3,0'a göre anlamlı olarak yüksek bulundu ($p<0,001$). Katılımcıların "Senin ve ailenin iyi bir geleceğe sahip olacağını düşünüyor musun?" sorusuna verdikleri cevap ortalamaları $2,7 \pm 1,0$ olup test değeri 3,0'a göre anlamlı olarak düşük bulundu ($p<0,001$). Katılımcıların "Türkçe dil seviyenizin iyi olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna verdikleri cevap ortalamaları $3,1 \pm 1,3$ olup test değeri 3,0'a göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı ($p=0,268$). Katılımcıların "Türkçe okuma-yazma öğrenmeyi geliştirmeyi düşünüyor musun?" sorusuna verdikleri ortalama cevapları $1,7 \pm 1,2$ olup test değeri 3,0'a göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı ($p=0,087$) (Tablo 7).

Tablo 7. Katılımcıların göç ettikleri Türkiye'ye uyumlarının sorgulanması

Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye Uyum düzeyleri (n=231)	Ort.±SS	Test değeri 3,0	
		t*	p
Bu ülkede kendinizi ne düzeyde diğer insanlar kadar toplumun bir parçası olarak görüyorsunuz?	$2,9 \pm 1,0$	-1,292	0,198
Davranışlarını toplumun kurallarına göre değiştirebildiğini düşünüyor musun?	$3,4 \pm 1,1$	5,397	0,000[†]
Sosyal hayatta fikirlerini doğru aktarabildiğini düşünüyor musun?	$3,3 \pm 1,3$	4,252	0,000[†]
Senin ve ailenin iyi bir geleceğe sahip olacağını düşünüyor musun?	$2,7 \pm 1,0$	-4,146	0,000[†]
Türkçe dil seviyenizin iyi olduğunu düşünüyor musunuz?	$3,1 \pm 1,3$	1,111	0,268
Türkçe okuma-yazma öğrenmeyi geliştirmeyi düşünüyor musun?	$1,7 \pm 1,2$	-15,533	0,087

*Test değeri 3,0 alınarak tek örneklemli t testi kullanılmıştır. [†] $p<0,001$

Katılımcılara WHOQOL-bref ölçeğinin ilk iki sorusu sorulup, beşli Likert puanlamaya göre bulunan ortalama skora, test değeri 3,0 alınarak tek örneklemli t testi uygulandı. Katılımcıların "Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?" (WHOQOL

1.) sorusuna verdikleri cevap ortalaması $2,9\pm0,9$ (1: çok kötü - 5: çok iyi) olup test değeri 3,0'a göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,472$). Katılımcıların "Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?" (WHOQOL 2.) sorusuna verdikleri cevap ortalaması $3,7\pm1,0$ (1: hiç hoşnut değil - 5: çok hoşnut) olup test değeri 3,0'a göre anlamlı olarak yüksek bulundu ($p<0,001$) (Tablo 8).

Tablo 8. Katılımcıların WHOQOL-bref ölçeğindeki 1. ve 2. Soruya verdikleri cevapların ortalama skorları

n=231	Ort.±SS	Test değeri 3,0	
		t*	p
Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?	2,9±0,9	-0,721	0,472
Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?	3,7±1,0	10,627	0,000 [†]

*Test değeri 3,0 alınarak tek örneklemlili t testi kullanılmıştır. [†] $p<0,001$

Katılımcılara WHOQOL-bref ölçeğinin soruları sorulup ortalama bedensel sağlık alanında 78.53 ± 22.0 , ruhsal sağlık alanında 68.74 ± 25.0 , sosyal ilişki alanında 61.31 ± 21.4 , çevresel alanda 55.5 ± 20.6 puan almışlar idi (Tablo 9).

Tablo 9. Katılımcıların WHOQOL-bref ölçeğindeki fiziksel, ruhsal, sosyal ve çevresel boyutta verilen cevapların ortalama skorları

n=231	Ort.±SS	En küçük	En büyük
WHOQOL-BREF Bedensel sağlık	78.53±22.0	6	100
WHOQOL-BREF Ruhsal sağlık	68.74±25.0	6	100
WHOQOL-BREF Sosyal ilişki	61.31±21.4	0	100
WHOQOL-BREF Çevre	55.5±20.6	0	100

*Ort.±SS: Ortalama± Standart sapma

Katılımcıların okuma yazma bilenlerinin ortalama yaşı $33,5\pm11,3$ iken okuma yazma bilmeyenlerin ortalama yaşı $33,6\pm15,5$ gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t=-0,052$, $p=0,959$). Çalışmaya katılan göçmen kadınlardan okuma yazma bilenlerin evlenme yaş ortalaması $19,2\pm4,5$ iken okuma yazma bilmeyenlerin yaş ortalaması $18,9\pm21$ olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t=0,192$, $p=0,848$). Göçmen kadınlardan okuma yazma bilenlerin ortalama çocuk sayısı $3,6\pm1,8$ iken okuma yazma bilmeyenlerin ortalama çocuk sayısı $4,6\pm2,7$ olarak bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık izlenmiştir ($t=-2,953$, $p=0,004$). Katılımcılardan okuma yazma bilenlerin Türkiye'de bulunma süreleri ortalama

7,92±3,2 yıl iken okuma yazma bilmeyenlerin Türkiye’de bulunma süreleri ortalama 6,94±2,7 yıl olarak bulunmuş olup gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (t=1,995, p=0,047) (Tablo 10).

Tablo 10. Katılımcıların okuma yazma bilme durumlarına göre yaş, eşinin yaşı, evlenme yaşı, çocuk sayısı ve Türkiye’de kalma sürelerinin ortalamalarının karşılaştırılması

	Okuma yazma bilenler (n=178)	Okuma yazma bilmeyenler (n=53)	t*	p
Yaş (yıl)	33,5±11,3	33,6±15,5	-0,052	0,959
Eşini yaşı (yıl)	40,7±11,9	41,4±16,9	-0,337	0,736
Evlenme yaşı (yıl)	19,2±4,5	18,9±2,1	0,192	0,848
Çocuk sayısı	3,6±1,8	4,6±2,7	-2,953	0,004 [†]
Türkiye’de geçirilen süre (yıl)	7,92±3,2	6,94±2,7	1,995	0,047 [†]

*İki bağımsız örneklemli t testi kullanılmıştır. [†]p<0,05.

Katılımcıların okuma yazma bilenlerinin gelir durumu 8 kişide (%4,5) ortalamanın çok altında, 54’ünde (%30,3) ortalamanın biraz altında, 92’sinde (%51,7) ortalama düzeyde, 24’ünde (%13,5) ise ortalamanın biraz üstünde gelir durumuna sahip idi. Katılımcıların okuma yazma bilmeyenlerinin gelir durumu 15 kişide (%28,3) ortalamanın çok altında, 21’inde (%39,6) ortalamanın biraz altında, 16’sında (%30,2) ortalama düzeyde, 1 kişide (%1,9) ise ortalamanın biraz üstünde gelir durumuna sahipti. Katılımcıların okuma yazma bilme durumu ile gelir durumlarının karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. (p<0,001) (Tablo 11).

Tablo 11. Katılımcıların okuma yazma bilme durumu ile gelir durumlarının karşılaştırılması

n=231		Gelir durumu				X ^{2*}	p
		Ortalamanın çok altı (n=23)	Biraz altı (n=75)	Ortalama (n=108)	Biraz üstü (n=25)		
Okuma yazma bilme durumu	Evet (n=178)	8 (%4,5)	54 (%30,3)	92 (%51,7)	24 (%13,5)	33,444	0,000 [†]
	Hayır (n=53)	15 (%28,3)	21 (%39,6)	16(%30,2)	1 (%1,9)		

*Ki kare testi kullanılmıştır. [†]p<0,001

Katılımcılardan okuma yazma bilenlerden kendi evinde yaşayan 145 (%81,5), akraba evinde yaşayan 25 (%14,0), kampta yaşayan 8 (%4,5) kişi bulunmaktaydı. Okuma yazma bilmeyen katılımcılardan 27'si (%50,9) evinde, 7'si (%13,2) akraba evinde, 19'u (%35,8) ise kampta yaşamaktaydı. Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,001$) (Tablo 12).

Tablo 12. Katılımcıların okuma yazma bilme durumu ile yaşadıkları yer karşılaştırması

n=231		Yaşadıkları yer			X^2^*	p
		Kendi evi (n=23)	Akraba evi (n=75)	Kamp (n=108)		
Okuma yazma bilme durumu	Evet (n=178)	145 (%81,5)	25(%14,0)	8(%4,5)	39,480	0,000 [†]
	Hayır (n=53)	27(%50,9)	7(%13,2)	19(%35,8)		

*Ki kare testi kullanılmıştır. [†] $p<0,001$

Katılımcılardan “Bu ülkede kendinizi ne düzeyde (5 en yüksek, 1 en düşük) diğer insanlar kadar toplumun bir parçası olarak görüyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplardan okuma yazma bilenlerin ortalaması $3,8\pm1,0$ iken bilmeyenlerin ortalaması $2,3\pm1,0$ olup istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=4,606$, $p<0,001$).

Katılımcılardan “Davranışlarını toplumun kurallarına göre değiştirebildiğini düşünüyor musun?” sorusuna verilen cevaplardan okuma yazma bilenlerin ortalaması $3,6\pm1,0$ iken bilmeyenlerin ortalaması $2,7\pm1,1$ olup istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=5,164$, $p=0,000^{††}$).

Katılımcılardan “Sosyal hayatta fikirlerini doğru aktarabildiğini düşünüyor musun?” sorusuna verilen cevaplardan okuma yazma bilenlerin ortalaması iken $3,6\pm1,2$ bilmeyenlerin ortalaması $2,3\pm1,1$ olup istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. ($t=6,967$, $p=0,000^{††}$).

Katılımcılardan “Senin ve ailenin iyi bir geleceğe sahip olacağını düşünüyor musun?” sorusuna verilen cevaplardan okuma yazma bilenlerin ortalaması iken $2,9\pm0,9$ bilmeyenlerin ortalaması $2,0\pm0,8$ olup istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=5,672$, $p=0,000^{††}$).

Katılımcıların “Türkçe dil seviyenizin iyi olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplardan okuma yazma bilenlerin ortalaması $3,3\pm1,3$ iken bilmeyenlerin ortalaması $2,2\pm1,0$ olup istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=5,251$, $p=0,000^{††}$).

Katılımcıların “Türkçe okuma-yazma öğrenmeyi veya geliştirmeyi düşünüyor musun?” sorusuna verilen cevaplardan okuma yazma bilenlerin ortalaması $1,7\pm1,2$ iken bilmeyenlerin ortalaması $2,0\pm1,0$ olup istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($t=-1,719$, $p=0,087$) (Tablo 13).

Tablo 13. Katılımcıların okuma yazma bilme durumu ile göç ettikleri ülkeye adaptasyonlarının bazı sorular ile ölçülerek kıyaslanması

n=231	Okuma yazma bilen (n=178) Ort.±SS	Okuma yazma bilmeyen (n=53) Ort.±SS	t*	p
Bu ülkede kendinizi ne düzeyde diğer insanlar kadar toplumun bir parçası olarak görüyorsunuz?	3,8±1,0	2,3±1,0	4,606	0,000[†]
Davranışlarını toplumun kurallarına göre değiştirebildiğini düşünüyor musun?	3,6±1,0	2,7±1,1	5,164	0,000[†]
Sosyal hayatta fikirlerini doğru aktarabildiğini düşünüyor musun?	3,6±1,2	2,3±1,1	6,967	0,000[†]
Senin ve ailenin iyi bir geleceğe sahip olacağını düşünüyor musun?	2,9±0,9	2,0±0,8	5,672	0,000[†]
Türkçe dil seviyenizin iyi olduğunu düşünüyor musunuz?	3,3±1,3	2,2±1,0	5,251	0,000[†]
Türkçe okuma-yazma öğrenmeyi geliştirmeyi düşünüyor musun?	1,7±1,2	2,0±1,0	-1,719	0,087

*İki bağımsız örneklemli t testi kullanılmıştır. [†] $p<0,001$

Katılımcıların okuma yazma bilenlerinin WHOQOL-bref 1. soru için verdiği cevap ortalaması $3,16\pm0,8$ olup, okuma yazma bilmeyenlerinin verdiği cevap ortalaması $2,28\pm0,8$ 'dir. Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($t=6,677$, $p=0,000^{††}$).

Katılımcıların okuma yazma bilenlerinin WHOQOL-bref 2. soru için verdiği cevap ortalaması $3,96 \pm 1,0$ olup, okuma yazma bilmeyenlerin verdiği cevap ortalaması $3,08 \pm 1,0$ 'dır. Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t=6,677$, $p=0,000^{††}$) (Tablo 14).

Tablo 14. Katılımcıların okuma yazma bilme durumlarına göre WHOQOL-bref'in 1. ve 2. sorularına verdikleri cevapların kıyaslanması

n=231	Okuma yazma bilen (n=178), Ort.±SS	Okuma yazma bilmeyen (n=53), Ort.±SS	t*	p
Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?	3,16±0,8	2,28±0,8	6,677	0,000 [†]
Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?	3,96±1,0	3,08±1,0	5,545	0,000 [†]

*İki bağımsız örneklemli t testi kullanılmıştır. [†] $p<0,001$.

Katılımcıların WHOQOL-bref'e göre okuma yazma bilenlerinin bedensel sağlık boyutu ortalama puanı $84,2 \pm 18,6$, ruhsal sağlık boyutu ortalama puanı $74,0 \pm 20,7$, sosyal ilişkiler boyutu ortalama puanı $64,3 \pm 19,3$ iken çevre boyutu ortalama puanı $60,7 \pm 18,4$ idi. Katılımcıların WHOQOL-bref'e göre okuma yazma bilmeyenlerinin bedensel sağlık boyutu ortalama puanı $59,2 \pm 22,0$, ruhsal sağlık boyutu ortalama puanı $47,1 \pm 23,7$, sosyal ilişkiler boyutu ortalama puanı $51,2 \pm 25,1$ iken çevre boyutu ortalama puanı $37,9 \pm 17,8$ idi. Gruplar arasındaki tüm verilerde istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. (p değerleri: bedensel : $t=8,207$ $p<0,001$ ruhsal: $t=7,999$ $p<0,001$, sosyal: $t=4,001$ $p<0,001$ çevresel: $t=7,979$ $p<0,001$) (Tablo 15).

Tablo 15. Katılımcıların okuma yazma bilme durumlarına göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması

n=231	Okuma yazma bilen (n=178), Ort.±SS	Okuma yazma bilmeyen (n=53), Ort.±SS	t*	p
WHOQOL-BREF Bedensel sağlık	84,2±18,6	59,2±22,0	8,207	0,000 [†]
WHOQOL-BREF Ruhsal sağlık	74,0±20,7	47,1±23,7	7,999	0,000 [†]
WHOQOL-BREF Sosyal ilişki	64,3±19,3	51,2±25,1	4,001	0,000 [†]
WHOQOL-BREF Çevre	60,7±18,4	37,9±17,8	7,979	0,000 [†]

*İki bağımsız örneklemli t testi kullanılmıştır. [†] $p<0,001$.

Katılımcıların yaşları ile eğitim durumları kıyaslandığında hiç eğitim almamış olanların yaşlarının ortalamaları $34,1\pm16,0$, ilkokula gitmiş olanların $31,2\pm12,8$, ortaokula gitmiş olanların $31,1\pm11,0$, liseye gitmiş olanların $35,4\pm11,1$ ve üniversiteye gitmiş olanların $37,8\pm8,6$ idi. Gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların eğitim durumlarına göre eşlerinin yaşları kıyaslandığında hiç eğitim almamış olanların eş yaş ortalaması $42,4\pm17,5$, ilkokula gitmiş olanların eş yaş ortalaması $35,7\pm12,1$, ortaokula gitmiş olanların eş yaş ortalaması $38,1\pm12,4$, liseye gitmiş olanların eş yaş ortalaması $42,7\pm11,1$ ve üniversiteye gitmiş olanların eş yaş ortalaması $44,7\pm9,5$ olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Katılımcıların evlenme yaşı ile eğitim durumu karşılaştırıldığında hiç eğitim almamış olanların evlenme yaş ortalaması $19,3\pm22,0$, ilkokul eğitimi almışların evlenme yaş ortalaması $17,3\pm1,5$, ortaokul eğitimi almışların evlenme yaş ortalaması $18,1\pm5,1$, lise eğitimi almışların evlenme yaş ortalaması $19,7\pm4,8$ ve üniversite eğitimi almışların evlenme yaş ortalaması $22,68\pm3,0$ olup gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların çocuk sayıları ile eğitim durumları karşılaştırıldığında hiç eğitim almamış kadınların çocuk sayısı ortalaması $4,8\pm2,8$, ilkokula gitmiş olanların $3,8\pm2,3$, ortaokula gitmiş olanların $3,5\pm1,9$, liseye gitmiş olanların $3,6\pm1,5$ ve üniversiteye gitmiş olanların $3,2\pm1,3$ olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0,168$). Katılımcıların eğitim durumları ile Türkiye’de geçirdikleri süre karşılaştırıldığında hiç eğitim almamış kadınların geçirdiği ortalama süre $6,7\pm2,7$, ilkokula gitmiş olanların $7,5\pm2,2$, ortaokula gitmiş olanların $7,9\pm2,6$, liseye gitmiş olanların $8,1\pm3,4$ ve üniversiteye gitmiş olanların $8,0\pm4,9$ olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p=0,179$) (Tablo 16).

Tablo 16. Katılımcıların eğitim durumları ile yaşları, eşlerinin yaşları, evlenme yaşları, çocuk sayısı ve Türkiye’de geçirilen süre arasındaki verilerin kıyaslanması

n=231	Hiç eğitim almamış n=49	İlkokul n=28	Ortaokul n=67	Lise n=67	Üniversite n=20	X^2	p
Yaş	$34,1\pm16,0$	$31,2\pm12,8$	$31,1\pm11,0$	$35,4\pm11,1$	$37,8\pm8,6$	12,543	0,014 [†]
Eş yaşı	$42,4\pm17,5$	$35,7\pm12,1$	$38,1\pm12,4$	$42,7\pm11,1$	$44,7\pm9,5$	11,275	0,024 [†]
Evlenme yaşı	$19,3\pm2,2$	$17,3\pm1,5$	$18,1\pm5,1$	$19,7\pm4,8$	$22,68\pm3,0$	70,408	0,000 ^{††}
Çocuk sayısı	$4,8\pm2,8$	$3,8\pm2,3$	$3,5\pm1,9$	$3,6\pm1,5$	$3,2\pm1,3$	6,456	0,168
Türkiye’de geçirilen süre	$6,7\pm2,7$	$7,5\pm2,2$	$7,9\pm2,6$	$8,1\pm3,4$	$8,0\pm4,9$	6,284	0,179

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır, [†] $p<0,05$ ^{††} $p<0,001$

Katılımcıların eğitim durumları ile Türkiye'ye uyum durumları birkaç soru ile beşli Likert puanlamaya göre (1:hiçbir zaman - 5:çok fazla) sorgulanıp karşılaştırılmıştır. Katılımcıların “Bu ülkede kendinizi ne düzeyde diğer insanlar kadar toplumun bir parçası olarak görüyorsunuz? (C1)” sorusuna verdikleri ortalama cevap hiç eğitim almamışlarda $2,3 \pm 0,9$, ilkokul eğitimi almışlarda $2,4 \pm 0,7$, ortaokul eğitimi almışlarda $2,8 \pm 0,8$, lise eğitimi almışlarda $3,3 \pm 1,0$ ve üniversite eğitimi almışlarda $3,7 \pm 1,2$ bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,001$). Katılımcıların “Davranışlarını toplumun kurallarına göre değiştirebildiğini düşünüyor musun? (C2)” sorusuna verdikleri ortalama cevap hiç eğitim almamışlarda $2,7 \pm 1,0$, ilkokul eğitimi almışlarda $3,0 \pm 0,7$, ortaokul eğitimi almışlarda $3,3 \pm 1,0$, lise eğitimi almışlarda $3,8 \pm 1,0$ ve üniversite eğitimi almışlarda $4,3 \pm 0,8$ bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,001$). Katılımcıların “Sosyal hayatta fikirlerini doğru aktarabildiğini düşünüyor musun? (C3)” sorusuna verdikleri ortalama cevap hiç eğitim almamışlarda $2,3 \pm 1,1$, ilkokul eğitimi almışlarda $2,8 \pm 1,1$, ortaokul eğitimi almışlarda $3,3 \pm 1,3$, lise eğitimi almışlarda $4,0 \pm 1,1$, ve üniversite eğitimi almışlarda $4,6 \pm 0,7$ bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,001$). Katılımcıların “Senin ve ailenin iyi bir geleceğe sahip olacağını düşünüyor musun? (C4)” sorusuna verdikleri ortalama cevap hiç eğitim almamışlarda **$2,0 \pm 0,8$** , ilkokul eğitimi almışlarda **$2,4 \pm 0,8$** , ortaokul eğitimi almışlarda **$2,6 \pm 0,8$** , lise eğitimi almışlarda **$3,0 \pm 0,9$** , ve üniversite eğitimi almışlarda **$4,0 \pm 1,0$** bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,001$). Katılımcıların “Türkçe dil seviyenizin iyi olduğunu düşünüyor musunuz? (C5)” sorusuna verdikleri ortalama cevap hiç eğitim almamışlarda **$2,2 \pm 0,9$** , ilkokul eğitimi almışlarda **$2,8 \pm 1,0$** , ortaokul eğitimi almışlarda **$2,9 \pm 1,3$** , lise eğitimi almışlarda **$3,6 \pm 1,3$** , ve üniversite eğitimi almışlarda **$4,4 \pm 1,0$** bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,001$). Katılımcıların “Türkçe okuma-yazma öğrenmeyi geliştirmeyi düşünüyor musun? (C6)” sorusuna verdikleri ortalama cevap hiç eğitim almamışlarda **$2,0 \pm 1,0$** , ilkokul eğitimi almışlarda **$1,9 \pm 1,3$** , ortaokul eğitimi almışlarda **$1,5 \pm 1,0$** , lise eğitimi almışlarda **$1,6 \pm 1,1$** , ve üniversite eğitimi almışlarda **$2,0 \pm 1,7$** bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p = 0,047$) (Tablo 17).

Tablo 17. Katılımcıların eğitim durumları ile göç ettikleri Türkiye'ye uyumlarının sorgulanması

n=231	Hiç eğitim almamış n=49	İlkokul n=28	Ortaokul n=67	Lise n=67	Üniversite n=20	X ²	p
C1	2,3 ± 0,9	2,4 ± 0,7	2,8±0,8	3,3±1,0	3,7±1,2	43,176	0,000 ^{††}
C2	2,7±1,0	3,0±0,7	3,3±1,0	3,8±1,0	4,3±0,8	46,715	0,000 ^{††}
C3	2,3±1,1	2,8±1,1	3,3±1,3	4,0±1,1	4,6±0,7	64,907	0,000 ^{††}
C4	2,0±0,8	2,4±0,8	2,6±0,8	3,0±0,9	4,0±1,0	56,251	0,000 ^{††}
C5	2,2±0,9	2,8±1,0	2,9±1,3	3,6±1,3	4,4±1,0	50,867	0,000 ^{††}
C6	2,0±1,0	1,9±1,3	1,5±1,0	1,6±1,1	2,0±1,7	9,662	0,047 [†]

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır, [†]p<0,05 ^{††}p<0,001

Katılımcıların eğitim durumları ile WHOQOL-bref 1 ve 2. soruya verdikleri cevap ortalaması beşli Likert puanlamaya göre sorgulanıp karşılaştırılmıştır. Buna göre katılımcıların “Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz? (WHOQOL 1)” sorusuna verdikleri cevap ortalamaları hiç eğitim almamışlarda 2,3±0,8, ilkokul eğitim almışlarda 2,4±0,9, ortaokul eğitimi almışlarda 2,9±0,6, lise eğitimi almışlarda 3,3±0,7 ve üniversite eğitimi almışlarda 3,7±0,6 bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık vardır (p<0,001). Katılımcıların “Sağlığınızdaki ne kadar hoşnutsunuz? WHOQOL 2)” sorusuna verdikleri cevap ortalamaları hiç eğitim almamışlarda 2,9±1,0, ilkokul eğitim almışlarda 3,5±0,8, ortaokul eğitimi almışlarda 3,9±1,0, lise eğitimi almışlarda 4,0±0,9 ve üniversite eğitimi almışlarda 4,2±0,6 bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık vardır (p<0,001) (Tablo 18).

Tablo 18. Katılımcıların WHOQOL-bref 1. ve 2. soruya verdikleri cevap ortalaması ile eğitim durumlarının karşılaştırılması

n=231	Hiç eğitim almamış n=49	İlkokul n=28	Ortaokul n=67	Lise n=67	Üniversite n=20	X ²	p
Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?	2,3±0,8	2,4±0,9	2,9±0,6	3,3±0,7	3,7±0,6	64,381	0,000 [†]
Sağlığınızdaki ne kadar hoşnutsunuz?	2,9±1,0	3,5±0,8	3,9±1,0	4,0±0,9	4,2±0,6	38,955	0,000 [†]

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır, [†]p<0,001

Katılımcıların WHOQOL'a göre hiç eğitim almayanların bedensel sağlık boyutu ortalama puanı 57,7±21,9, ilkokul eğitimi alanların 76,2±20,2, ortaokul

eğitimi alanların $82,8 \pm 18,7$, lise eğitimi alanların $86,7 \pm 17,3$ ve üniversite eğitimi alanların $90,8 \pm 15,6$ idi. Gruplar kendi aralarında istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,001$).

Katılımcılardan hiç eğitim almayanların ruhsal sağlık boyutu ortalama puanı $45,4 \pm 21,2$, ilkokul eğitimi alanların $60,5 \pm 19,3$, ortaokul eğitimi alanların $70,5 \pm 20,5$, lise eğitimi alanların $78,2 \pm 21,0$, üniversite eğitimi alanların $89,5 \pm 13,3$ idi. Gruplar kendi aralarında istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,001$).

Katılımcılardan hiç eğitim almayanların sosyal sağlık boyutu ortalama puanı $49,8 \pm 24,5$, ilkokul eğitimi alanların $53,6 \pm 21,5$, ortaokul eğitimi alanların $62,6 \pm 17,9$, lise eğitimi alanların $68,6 \pm 18,2$, üniversite eğitimi alanların $70,9 \pm 20,1$ idi. Gruplar kendi aralarında istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = 0,013$).

Katılımcılardan hiç eğitim almayanların çevresel sağlık boyutu ortalama puanı $38,2 \pm 17,4$, ilkokul eğitimi alanların $45,6 \pm 20,5$, ortaokul eğitimi alanların $55,9 \pm 16,3$, lise eğitimi alanların $65,4 \pm 16,3$, üniversite eğitimi alanların $77,0 \pm 13,1$ idi. Gruplar kendi aralarında istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,001$). (Tablo 19)

Tablo 19. Katılımcıların eğitim durumlarına göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması

n=231	Hiç eğitim almamış n=49	İlkokul n=28	Ortaokul n=67	Lise n=67	Üniversite n=20	X ²	p
WHOQOL-BREF Bedensel sağlık	57,7±21,9	76,2±20,2	82,8±18,7	86,7±17,3	90,8±15,6	65,641	0,000 ^{††}
WHOQOL-BREF Ruhsal sağlık	45,4±21,2	60,5±19,3	70,5±20,5	78,2±21,0	89,5±13,3	75,542	0,000 ^{††}
WHOQOL-BREF Sosyal ilişki	49,8±24,5	53,6±21,5	62,6±17,9	68,6±18,2	70,9±20,1	28,053	0,013 [†]
WHOQOL-BREF Çevre	38,2±17,4	45,6±20,5	55,9±16,3	65,4±16,3	77,0±13,1	80,387	0,000 ^{††}

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır, [†] $p < 0,05$ ^{††} $p < 0,001$

Katılımcıların gelir durumları ile WHOQOL-bref 1 ve 2. soruya verdikleri cevap ortalaması beşli Likert puanlamaya göre sorgulanıp karşılaştırılmıştır. Buna göre katılımcıların “Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz? (WHOQOL 1)” sorusuna

verdikleri cevap ortalamaları gelir durumu ortalamanın çok altında olanlarda $1,7 \pm 0,8$ iken ortalamanın biraz altında olanlarda $2,5 \pm 0,7$, ortalama olanlarda $3,2 \pm 0,6$, ortalamanın biraz üstü olanlarda $3,9 \pm 0,6$ bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık vardır ($p < 0,001$). Katılımcıların “Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?” (WHOQOL 2) sorusuna verdikleri cevap ortalamaları gelir durumu ortalamanın çok altında olanlarda $2,7 \pm 1,0$ iken ortalamanın biraz altında olanlarda $3,6 \pm 1,0$, ortalama olanlarda $3,9 \pm 0,9$, ortalamanın biraz üstü olanlarda $4,1 \pm 0,9$ bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık vardır ($p < 0,001$) (Tablo 20).

Tablo 20. Katılımcıların gelir durumları ile WHOQOL-bref 1. ve 2. Sorularının kıyaslanması

n=231	Ortalamanın çok altı n=23	Biraz altı n=75	Ortalama n=108	Biraz üstü n=25	X ²	p
Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?	1,7± 0,8	2,5±0,7	3,2±0,6	3,9±0,6	97,159	0,000 [†]
Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?	2,7±1,0	3,6±1,0	3,9±0,9	4,1±0,9	24,618	0,000 [†]

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır, [†]p<0,001

Katılımcıların gelir durumlarına göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verileri kıyaslanmıştır buna göre bedensel sağlık boyutu gelir durumu ortalamanın çok altında olanların ortalama puanı $58,2 \pm 20,2$ iken biraz altında olanların $73,9 \pm 22,5$, ortalama olanlarda $83,6 \pm 20,1$, biraz üstü olanlarda $89,1 \pm 14,9$ olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0,001$). Ruhsal sağlık boyutu puanları ortalamanın çok altında olanlarda $38,4 \pm 21,7$, biraz altında olanlarda $60,2 \pm 22,6$, ortalama olanlarda $75,3 \pm 19,5$, biraz üstü olanlarda $85,6 \pm 18,0$ olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0,001$). Sosyal ilişki boyutu puanı gelir durumu ortalamanın çok altında olanlarda $36,0 \pm 22,1$, biraz altında olanlarda $55,4 \pm 19,4$, ortalama olanlarda $67,7 \pm 17,3$, biraz üstü olanlarda $74,2 \pm 19,7$ olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0,001$). Çevre boyutu ortalama puanı gelir durumu ortalamanın çok altında olanlarda $31,0 \pm 17,9$, biraz altında olanlarda $46,0 \pm 17,3$, ortalama olanlarda $63,2 \pm 16,0$, biraz üstünde olanlarda $73,2 \pm 15,9$ olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0,001$) (Tablo 21).

Tablo 21. Katılımcıların gelir durumlarına göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması

n=231	Ortalamanın çok altında n=23	Biraz altında n=75	Ortalama n=108	Biraz üstü n=25	X ²	p
WHOQOL-BREF Bedensel sağlık	58.2±20.2	73.9±22.5	83.6±20.1	89.1±14.9	39.730	0,000 [†]
WHOQOL-BREF Ruhsal sağlık	38.4±21.7	60.2±22.6	75.3±19.5	85.6±18.0	60.929	0,000 [†]
WHOQOL-BREF Sosyal ilişki	36.0±22.1	55.4±19.4	67.7±17.3	74.2±19.7	49.508	0,000 [†]
WHOQOL-BREF Çevre	31.0±17.9	46.0±17.3	63.2±16.0	73.2±15.9	80.100	0,000 [†]

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır, [†]p<0,001

Katılımcıların medeni durumları ile WHOQOL 1 ve 2. soruya verdikleri cevap ortalaması beşli Likert puanlamaya göre sorgulanıp karşılaştırılmıştır. Buna göre katılımcıların “Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz? (WHOQOL 1)” sorusuna verdikleri cevap ortalamaları evli olanlarda 2.9± 0,9, bekar olanlarda 2.8±0.8, ayrı olanlarda 3.0±0.9, eşi vefat edenlerde 2.7±0.6 bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır (p=0,560). Katılımcıların “Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz? (WHOQOL 2)” sorusuna verdikleri cevap ortalamaları evlilerde 3.8±1.0, bekarlarda 3.9±0.9, ayrılarda 3,3±1,2, eşi vefat edenlerde 4,2±0,6 bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık vardır (p<0,001) (Tablo 22).

Tablo 22. Katılımcıların medeni durumları ile WHOQOL-bref 1 ve 2. Sorularının kıyaslanması

n=231	Evli n=177	Bekar n=21	Ayrı n=15	Vefat n=18	X ²	p
Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?	2.9± 0,9	2.8±0.8	3.0±0.9	2.7±0.6	3.190	0.560
Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?	3.8±1.0	3.9±0.9	3.3±1.2	2.8±0.7	18.471	0,000 [†]

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır, [†]p<0,001

Katılımcıların medeni durumlarına göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verileri kıyaslanmıştır buna göre bedensel sağlık boyutu evli olanların ortalama puanı 80.7 ± 21.6 iken bekar olanların 77.2 ± 21.8 , ayrı olanlarda 76.8 ± 15.6 , eşi vefat edenlerde 59.1 ± 23.0 olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,001$). Ruhsal sağlık boyutu puanları evli olanlarda 69.9 ± 24.8 , bekar olanlarda 63.4 ± 24.3 , ayrı olanlarda 69.2 ± 19.0 , eşi vefat edenlerde 51.4 ± 14.6 olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,015$). Sosyal ilişki boyutu puanı evli olanlarda 63.7 ± 21.1 bekar olanlarda 52.6 ± 16.6 , ayrı olanlarda 57.4 ± 22.8 , eşi vefat edenlerde 50.3 ± 23.9 olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,011$). Çevre boyutu ortalama puanı evli olanlarda 57.9 ± 21.3 bekar olanlarda 48.9 ± 11.6 , ayrı olanlarda 53.0 ± 19.1 , eşi vefat etmiş olanlarda 41.5 ± 15.7 olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,040$) (Tablo 23).

Tablo 23. Katılımcıların medeni durumlarına göre WHOQOL-brer yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması

n=231	Evli n=177	Bekar n=21	Ayrı n=15	Vefat n=18	X ²	p
WHOQOL-BREF Bedensel sağlık	80.7±21.6	77.2±21.8	76.8±15.6	59.1±23.0	16.039	0,001 [†]
WHOQOL-BREF Ruhsal sağlık	69.9±24.8	63.4±24.3	69.2±19.0	51.4±14.6	12.605	0,015 [†]
WHOQOL-BREF Sosyal ilişki	63.7±21.1	52.6±16.6	57.4±22.8	50.3±23.9	11.622	0,011 [†]
WHOQOL-BREF Çevre	57.9±21.3	48.9±11.6	53.0±19.1	41.5±15.7	16.985	0,040 [†]

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır, [†]p<0,05

Katılımcıların birlikte yaşadığı kişilere göre WHOQOL-bref 1. ve 2. soruya verdikleri cevapların ortalaması beşli Likert puanlamaya göre sorgulanıp karşılaştırılmıştır. Buna göre katılımcıların “Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz? (WHOQOL 1)” sorusuna verdikleri cevap ortalamaları yalnız yaşayanlarda $3,7 \pm 0,6$, eşiyle yaşayanlarda $3,1 \pm 1,0$, eşi ve çocuklarıyla yaşayanlarda $3,0 \pm 0,8$, çocuklarıyla yaşayanlarda $2,7 \pm 0,8$, akrabaları ile yaşayanlarda $2,3 \pm 0,9$ bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,001$). Katılımcıların “Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz? (WHOQOL 2)” sorusuna verdikleri cevap ortalamaları yalnız

yaşayanlarda **4.2±0.8**, eşiyle yaşayanlarda **3.9±1.0**, eşi ve çocukları ile yaşayanlarda **3.0±0.8**, çocukları ile yaşayanlarda **2.7±0.8**, **akrabaları ile yaşayanlarda 2,3±0,9** bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık vardır ($p<0,001$) (Tablo 24).

Tablo 24. Katılımcıların birlikte yaşadığı kişilere göre WHOQOL-bref 1 ve 2. Sorularının kıyaslanması

n=231	Yalnız n=14	Eşimle n=21	Eşim ve çocukları mla n=139	Çocukları mla n=25	Akrabal arımıla n=32	X ²	p
Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?	3,7±0,6	3,1±1,0	3.0±0.8	2.7±0.8	2,3±0,9	26.357	0,000 [†]
Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?	4.2±0.8	3.9±1.0	3.9±1.0	2.9±0.7	3,3±1,3	25.871	0,000 [†]

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır, [†] $p<0,001$

Katılımcıların medeni durumlarına göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verileri kıyaslanmıştır buna göre bedensel sağlık boyutu yalnız yaşayanların ortalama puanı **86,3±15,1** iken eşiyle yaşayanların **87,1±16,3**, eşi ve çocuklarıyla yaşayanların **82,1±19,8**, çocuklarıyla yaşayanların **56,1±20,5**, **akrabaları ile yaşayanların 71,4±26,2** olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,001$). Ruhsal sağlık boyutu puanları yalnız yaşayanların ortalama puanı **81,8±20,1** iken eşiyle yaşayanların **74,7±19,6** eşi ve çocuklarıyla yaşayanların **71,5±22,3**, çocuklarıyla yaşayanların **51,4±20,2**, **akrabaları ile yaşayanların 54,3±28,6** olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,001$). Sosyal ilişki boyutu puanı yalnız yaşayanlarda **65,1±16,8** eşiyle yaşayanlarda **60,6±26,7**, eşi ve çocukları ile yaşayanlarda **66,3±18,8**, çocukları ile yaşayanlarda **50,9±22,7**, **akrabaları ile yaşayanlarda 46±20,4** olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,001$). Çevre boyutu ortalama puanı yalnız yaşayanlarda **66,6±18,5** eşiyle yaşayanlarda **59,0±21,3**, eşi ve çocuklarıyla yaşayanlarda **59,0±19,3**, çocukları ile yaşayanlarda **45,2±17,2**, **akrabaları ile yaşayanlarda 40,9±19,7** olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,001$) (Tablo 25).

Tablo 25. Katılımcıların kimle yaşadıklarına göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması

n=231	Yalnız n=14	Eşimle n=21	Eşim ve çocuklarımla n=139	Çocuklarımla n=25	Akrabalarımla n=32	X ²	p
WHOQOL-BREF Bedensel sağlık	86,3±15,1	87,1±16,3	82,1±19,8	56,1±20,5	71,4±26,2	32.351	0,000 [†]
WHOQOL-BREF Ruhsal sağlık	81,8±20,1	74,7±19,6	71,5±22,3	51,4±20,2	54,3±28,6	29.433	0,000 [†]
WHOQOL-BREF Sosyal ilişki	65,1±16,8	60,6±26,7	66,3±18,8	50,9±22,7	46,2±20,4	27,504	0,000 [†]
WHOQOL-BREF Çevre	66,6±18,5	59,0±21,3	59,0±19,3	45,2±17,2	40,9±19,7	31,127	0,000 [†]

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır, [†]p<0,001

Katılımcıların yaşadığı yere göre WHOQOL-bref 1. ve 2. soruya verdikleri cevapların ortalaması beşli Likert puanlamaya göre sorgulanıp karşılaştırılmıştır. Buna göre katılımcıların “Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz? (WHOQOL 1)” sorusuna verdikleri cevap ortalamaları kendi evinde yaşayanlarda **3.1±0.7**, akraba evinde yaşayanlarda **2.7±1.0**, kamplarda yaşayanlarda **1.8±1.0**, bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (p<0,001). Katılımcıların “Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz? (WHOQOL 2)” sorusuna verdikleri cevap ortalamaları kendi evinde yaşayanlarda **3,8±1,0**, akraba evinde yaşayanlarda **3,2±1,2**, kamplarda yaşayanlarda **3,6± 1,1**, bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık vardır (p=0,02) (Tablo 26).

Tablo 26. Katılımcıların yaşadığı yere göre WHOQOL-bref 1. ve 2. sorularının kıyaslanması

n=231	Kendi evi n=172	Akraba evi n=32	Kamp n=27	X ²	p
Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?	3.1± 0.7	2.7±1.0	1.8± 1.0	47.813	0,000 ^{††}
Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?	3.8± 1.0	3.2± 1.2	3.6± 1.1	7.821	0.020 [†]

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır, [†]p<0,05 ^{††}p<0,001

Katılımcıların yaşadığı yere göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verileri kıyaslanmıştır. Buna göre bedensel sağlık boyutu kendi evinde yaşayanların

ortalama puanı **80.1±21.8** iken akraba evinde yaşayanların **73.6±23.5**, kamplarda yaşayanların **73.8±21.1** bulunmuştur ve gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (p=0,003). Ruhsal sağlık boyutu puanları kendi evinde yaşayanların ortalama puanı **72.4±22.0** iken akraba evinde yaşayanların **58.0±21.8**, kamplarda yaşayanların **50.5±29.6** bulunmuş olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır (p=0,063). Sosyal ilişki boyutu puanı kendi evinde yaşayanların ortalama puanı **65.8±19.1** iken akraba evinde yaşayanların **47.8±18.7**, kamplarda yaşayanların **47.8±18.7** olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (p<0,001). Çevre boyutu ortalama puanı kendi evinde yaşayanların ortalama puanı **61.1±17.7** iken akraba evinde yaşayanların **49.0±17.6**, kamplarda yaşayanların **27.0±14.8** olup gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (p<0,001) (Tablo 27).

Tablo 27. Katılımcıların yaşadığı yere göre WHOQOL-bref yaşam kalitesi ölçeği verilerinin kıyaslanması

n=231	Kendi evi n=172	Akraba evi n=32	Kamp n=27	X ²	p
WHOQOL-BREF Bedensel sağlık	80.1±21.8	73.6±23.5	73.8±21.1	21.709	0,003[†]
WHOQOL-BREF Ruhsal sağlık	72.4±22.0	58.0±21.8	50.5±29.6	6.564	0,063
WHOQOL-BREF Sosyal ilişki	65.8±19.1	47.8±18.7	48.3±26.6	28.530	0,000^{††}
WHOQOL-BREF Çevre	61.1±17.7	49.0±17.6	27.0±14.8	59.433	0,000^{††}

*Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. [†]p<0,05 ^{††}p<0,001

Katılımcıların Türkiye'ye uyum durumları ile yaş, medeni durum, eş yaşı, evlenme yaşı, okumaya yazma durumu, eğitim seviyesi, yaşadığı ortam ve kişiler, çocuk sayısı, gelir durumu, Türkiye'de geçirdiği süre ve kaldığı yer arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edildi.

Uyum ile ilgili “Bu ülkede kendinizi ne düzeyde diğer insanlar kadar toplumun bir parçası olarak görüyorsunuz?” (C1) sorusu ile kişinin yaşı arasında pozitif yönde (r=0,344 p<0,001), eş yaşı ile pozitif yönde (r=0,337, p<0,001), evlenme yaşı ile pozitif yönde (r=0,250, p<0,001), eğitim seviyesi ile pozitif yönde (r=0,429, p<0,001), çocuk sayısı ile pozitif (r=0,153, p=0,033) yönde, gelir durumu

ile pozitif yönde ($r=0,474$, $p<0,001$), Türkiye’de bulunma süreleri ile pozitif yönde ($r=0,404$, $p<0,001$) anlamlı ilişki saptandı.

“Davranışlarını toplumun kurallarına göre değiştirebildiğini düşünüyor musun?” (C2) sorusu ile kişinin yaşı arasında pozitif yönde ($r=0,338$ $p<0,001$), eş yaşı ile pozitif yönde ($r=0,299$, $p<0,001$), evlenme yaşı ile pozitif yönde ($r=0,234$, $p<0,001$), eğitim seviyesi ile pozitif yönde ($r=0,447$, $p<0,000$), gelir durumu ile pozitif yönde ($r=0,420$, $p<0,001$) Türkiye’de bulunma süreleri ile pozitif yönde ($r=0,404$, $p<0,001$) anlamlı ilişki saptandı. Çocuk sayısı ile anlamlı ilişki saptanmamıştır.

“Sosyal hayatta fikirlerini doğru aktarabildiğini düşünüyor musun?” (C3) sorusu ile kişinin yaşı arasında pozitif yönde ($r=0,385$ $p<0,001$), eş yaşı ile pozitif yönde ($r=0,356$, $p<0,001$), evlenme yaşı ile pozitif yönde ($r=0,248$, $p<0,001$), eğitim seviyesi ile pozitif yönde ($r=0,531$, $p<0,001$), gelir durumu ile pozitif yönde ($r=0,508$, $p<0,001$) Türkiye’de bulunma süreleri ile pozitif yönde ($r=0,442$, $p<0,001$) anlamlı ilişki saptandı ve çocuk sayısı ile ($r=0,150$, $p=0,037$) zayıf bir ilişki saptanmıştır.

“Senin ve ailenin iyi bir geleceğe sahip olacağını düşünüyor musun?” (C4) sorusu ile kişinin yaşı arasında pozitif yönde ($r=0,310$ $p<0,001$), eş yaşı ile pozitif yönde ($r=0,257$, $p<0,001$), evlenme yaşı ile pozitif yönde ($r=0,300$, $p<0,001$), eğitim seviyesi ile pozitif yönde ($r=0,475$, $p<0,001$), gelir durumu ile pozitif yönde ($r=0,471$, $p<0,001$), Türkiye’de bulunma süreleri ile pozitif yönde ($r=0,276$, $p<0,001$) anlamlı ilişki saptandı ve çocuk sayısı ile arasında bir ilişki saptanmamıştır.

“Türkçe dil seviyenizin iyi olduğunu düşünüyor musunuz?” (C5) sorusu ile kişinin yaşı arasında pozitif yönde ($r=0,318$ $p<0,001$), eş yaşı ile pozitif yönde ($r=0,286$, $p<0,001$), evlenme yaşı ile pozitif yönde ($r=0,242$, $p<0,001$), eğitim seviyesi ile pozitif yönde ($r=0,458$, $p<0,001$), gelir durumu ile pozitif yönde ($r=0,413$, $p<0,001$), Türkiye’de bulunma süreleri ile pozitif yönde ($r=0,472$, $p<0,001$) anlamlı ilişki saptandı ve çocuk sayısı ile arasında bir ilişki saptanmamıştır.

“Türkçe okuma-yazma öğrenmeyi geliştirmeyi düşünüyor musun?” (C6) sorusu ile eğitim seviyesi ile negatif yönde ($r=-0,163$, $p=0,013$), gelir durumu ile negatif yönde ($r=0,162$, $p=0,014$) zayıf bir ilişki, Türkiye’de bulunma süreleri ile

negatif yönde ($r=-0,225$, $p<0,001$) anlamlı ilişki saptandı ve çocuk sayısı, kişinin yaşı, eş yaşı, evlenme yaşı arasında bir ilişki saptanmamıştır (Tablo 28).

Tablo 28. Katılımcıların Türkiye'ye uyum durumları ile yaş, medeni durum, eş yaşı, evlenme yaşı, okumaya yazma durumu, eğitim seviyesi, yaşadığı ortam ve kişiler, çocuk sayısı, gelir durumu, Türkiye'de geçirdiği süre ve kaldığı yer arasındaki ilişki

		C1	C2	C3	C4	C5	C6
A1yas	r	0,344	0,338	0,385	0,310	0,318	-0,030
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,653
A3medeni	r	-0,014	0,026	-0,015	-0,095	0,022	0,111
	p	0,834	0,690	0,821	0,152	0,739	0,093
A5esyas	r	0,337	0,299	0,356	0,257	0,286	-0,041
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,580
A6evlenmeyas	r	0,250	0,234	0,248	0,300	0,242	0,033
	p	0,000**	0,001*	0,000**	0,000**	0,000**	0,637
A7okuyaz	r	-0,285	-0,302	-0,414	-0,347	-0,328	0,199
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,002*
A9egitimseviyesi	r	0,429	0,447	0,531	0,475	0,458	-0,163
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,013*
A10kimleyasıyor	r	-0,065	-0,041	-0,102	-0,182	-0,082	0,135
	p	0,326	0,536	0,123	0,006*	0,216	0,041*
A12cocuksayı	r	0,153	0,111	0,150	0,102	0,084	-0,105
	p	0,033*	0,124	0,037*	0,157	0,248	0,148
A16gelirdurum	r	0,474	0,420	0,508	0,471	0,413	-0,162
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,014*
B1TRsure	r	0,404	0,406	0,442	0,267	0,472	-0,225
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,001*
B3neredeyasıyor	r	-0,338	-0,310	-0,363	-0,321	-0,329	0,079
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,231

Spearman's korelasyon analizi kullanılmıştır. $r=$ Spearman's rho katsayısı, p :Significance(2tailed).
* $p<0,05$ ** $p<0,001$

Katılımcıların WHOQOL-bref ölçeği ile yaş, medeni durum, eş yaşı, evlenme yaşı, okumaya yazma durumu, eğitim seviyesi, çocuk sayısı, gelir durumu, Türkiye'de geçirdiği süre ve kaldığı yer arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edildi.

“Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?” (WHOQOL-bref 1. Soru) sorusu ile kişinin yaşı arasında pozitif yönde ($r=0,290$ $p<0,001$), eş yaşı ile pozitif yönde

($r=0,217$, $p=0,003$), evlenme yaşı ile pozitif yönde ($r=0,358$, $p<0,001$), eğitim seviyesi ile pozitif yönde ($r=0,528$, $p<0,001$), gelir durumu ile pozitif yönde ($r=0,647$, $p<0,0001$) anlamlı ilişki saptanmıştır ve Türkiye’de bulunma süreleri, çocuk sayısı ile ilişki saptanmamıştır.

“Sağlığınızdaki ne kadar hoşnutsunuz?” (WHOQOL-bref 2. Soru) sorusu ile kişinin yaşı arasında negatif yönde ($r=-0,335$, $p<0,001$), eş yaşı ile negatif yönde ($r=-0,357$, $p<0,001$), çocuk sayısı ile negatif yönde ($r=-0,281$, $p<0,001$); gelir durumu ile pozitif yönde ($r=0,302$ $p<0,001$), evlenme yaşı ile pozitif yönde ($r=0,198$, $p=0,004$), Türkiye’de bulunma süresi ile pozitif yönde ($r=0,159$, $p=0,015$) anlamlı ilişki saptanmıştır.

WHOQOL-bref ölçeği fiziksel sağlık alanı ile kişinin yaşı arasında negatif yönde ($r=0,260$, $p<0,001$), eş yaşı ile negatif yönde ($r=-0,357$, $p<0,001$), çocuk sayısı ile negatif yönde ($r=0,291$ $p<0,001$); evlenme yaşı ile pozitif yönde ($r=0,296$, $p<0,001$), eğitim seviyesi ile pozitif yönde ($r=0,500$, $p<0,001$), gelir durumu ile pozitif yönde ($r=0,404$ $p<0,001$), Türkiye’de bulunma süresi ile pozitif yönde ($r=0,175$, $p=0,008$) anlamlı ilişki saptanmıştır.

WHOQOL-bref ölçeği ruhsal sağlık alanı ile kişinin evlenme yaşı arasında pozitif yönde ($r=0,297$, $p=0,000$), eğitim seviyesi ile pozitif yönde ($r=0,565$, $p<0,001$), gelir durumu ile pozitif yönde ($r=0,506$ $p<0,001$), Türkiye’de kalma süresi ile pozitif yönde ($r=0,196$, $p=0,003$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır; kişinin yaşı, eş yaşı, çocuk sayısı ile arasında korelasyon saptanmamıştır.

WHOQOL-bref ölçeği sosyal ilişki alanı ile kişinin yaşı arasında pozitif yönde ($r=0,265$, $p<0,001$), eş yaşı ile pozitif yönde ($r=0,232$, $p=0,001$), evlenme yaşı ile pozitif yönde ($r=0,167$, $p=0,015$), eğitim seviyesi ile pozitif yönde ($r=0,343$, $p<0,001$), çocuk sayısı ile pozitif yönde ($r=0,184$, $p=0,010$), gelir durumu ile pozitif yönde ($r=0,452$ $p<0,001$), Türkiye’de bulunma süresi ile pozitif yönde ($r=0,343$, $p<0,001$) anlamlı bir ilişki vardır.

WHOQOL-bref ölçeği çevresel alanı ile kişinin yaşı arasında pozitif yönde ($r=0,223$, $p=0,001$), eş yaşı ile pozitif yönde ($r=0,163$, $p=0,026$), evlenme yaşı ile pozitif yönde ($r=0,389$, $p<0,001$), eğitim seviyesi ile pozitif yönde ($r=0,590$, $p<0,001$), gelir durumu ile pozitif yönde ($r=0,587$ $p<0,001$), Türkiye’de bulunma

süresi ile pozitif yönde ($r=0,225$, $p=0,001$) anlamlı bir ilişki vardır; çocuk sayısı ile arasında anlamlı ilişki yoktur (Tablo 29).

Tablo 29. Katılımcıların WHOQOL-bref ölçeği ile yaş, medeni durum, eş yaşı, evlenme yaşı, okumaya yazma durumu, eğitim seviyesi, yaşadığı ortam ve kişiler, çocuk sayısı, gelir durumu, Türkiye’de geçirdiği süre ve kaldığı yer arasındaki ilişki

		WHOQ OL1	WHOQ OL2	fiziksel	ruhsal	sosyal	çevre
A1 yas	r	0,290	-0,335	-0,260	-0,024	0,265	0,223
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,718	0,000**	0,001**
A3 medeni	r	-0,093	-0,221	-0,225	-0,195	-0,213	-0,256
	p	0,159	0,001**	0,001**	0,003**	0,001**	0,000**
A5 es yas	r	0,217	-0,357	-0,275	-0,080	0,232	0,163
	p	0,003**	0,000**	0,000**	0,274	0,001**	0,026*
A6 evlenme yas	r	0,358	0,198	0,296	0,297	0,167	0,389
	p	0,000**	0,004**	0,000**	0,000**	0,015*	0,000**
A7okuyaz	r	-0,403	-0,346	-0,479	-0,438	-0,233	-0,455
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**
A9 eğitim seviyesi	r	0,528	0,380	0,500	0,565	0,343	0,590
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**
A10 kimle yasıyor	r	-0,304	-0,261	-0,289	-0,329	-0,269	-0,338
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**	0,000**
A12 çocuk sayı	r	0,064	-0,281	-0,291	-0,105	0,184	0,056
	p	0,374	0,000**	0,000**	0,145	0,010*	0,443
A16 gelir durum	r	0,647	0,302	0,404	0,506	0,452	0,587
	p	0,000**	0,000**	0,000**	0,000	0,000	0,000
B1 TR süre	r	0,103	0,159	0,175	0,196	0,343	0,225
	p	0,118	0,015*	0,008**	0,003**	0,000**	0,001**
B3 nerede yasıyor	r	-0,426	-0,140	-0,169	-0,307	-0,340	-0,481
	p	0,000**	0,033*	0,010*	0,000**	0,000**	0,000**

*Spearman's korelasyon analizi kullanılmıştır. r= Spearman's rho katsayısı, p:Significance (2tailed). * $p<0,05$, ** $p<0,001$*

5. TARTIŞMA

Kadın göçmenler farklı ihtiyaçlara ve kırılganlıklara sahip bir gruptur. Göçmenlerin göç öncesi ve sırasında büyük travmalara maruz kaldığı bilinmektedir. Tüm bunlar göçmenlerde depresyon, anksiyete gibi ruhsal sağlık sorularına yol açmaktadır (51). Dünya sağlık örgütü sağlığı “kişide yalnızca hastalık ve sakatlığın olmama durumu değil; tam bir fiziksel, zihinsel ve sosyal iyilik haldir” olarak tanımlamıştır. Yaptığımız çalışmada bu tanımdan yola çıkarak göçmenlerin iyilik halini yani yaşam kalitelerini değerlendirmek amaçlandı. Yaşam kalitesi değerlendirmesi için WHOQOL-Bref ölçeği kullanıldı. Göçmenler için yapılan araştırmalarda yaşam kalitesini değerlendirmek için WHOQOL-Bref ölçeğinin sık kullanılmasının nedeni, farklı dillere ve kültürel geçmişlere uyarlanmış birden fazla versiyonu olması ve çalışmalar arasında doğrudan kıyaslamaya izin vermesi ayrıca farklı kültüre göre uyarlanmış bir çok boyutu kapsamasıdır (52,53). Çalışmamızda Suriyeli göçmen kadınların sosyodemografik durumlarına göre Türkiye’ye uyumları, beklentileri ve yaşam kaliteleri kıyaslanmaya çalışıldı ve çalışma sonucunda literatürle uyumlu olarak göçmen kadınların yaşadığı yerin, toplu yaşama durumunun, eğitim seviyesi, okuma yazma bilme durumunun, gelir durumunun, evlenme yaşının, Türkiye’de bulunma süresinin; yaşam kalitesi ve uyum durumları üzerinde etkili olduğu izlendi (51).

Gagliardi ve arkadaşlarının göçmenler üzerinde WHOQOL-Bref kullanılarak yapılan 15 çalışmanın derlemesinde göçmenlere uygulanan ölçeğin alt başlıklarından olan fiziksel, ruhsal, sosyal ve çevresel alanlarının skorları kıyaslanmış çalışmalarda WHOQOL-Bref’in tüm alt gruplarında ortalama olarak göçmen grubun genel nüfus popülasyonuna göre yaşam kalitesi anlamlı düşük saptanmıştır (51,54).

Jesuthasan ve arkadaşlarının mülteci kadınlar ile yaptığı çalışmada “Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verilen ortalama cevap skoru 2,9 iken bizim çalışmamızda da aynı soruya verilen ortalama cevap skoru 2,9 bulunmuştur. Jesuthasan ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada “Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?” sorusuna verilen ortalama cevap skoru 3,0 iken bizim çalışmamızda 3,7 bulunmuştur. Jesuthasan ve arkadaşlarının çalışmasında genel olarak kadınlar, tüm alanlarda orta düzeyde (genel ortalama = 3.23) bir yaşam kalitesi bildirmiş.

Sosyal ilişkilerden memnuniyet en yüksek sırada yer alırken, çevresel (barınma) koşulları en büyük memnuniyetsizliğe yol açtığı izlenmiştir (55). Literatürde Ürdün, İsveç ve Hollanda’da yaşayan göçmenler üzerinde (53-52-54) yapılan diğer çalışmalarda ise bedensel sağlık alanı diğer 3 alana göre en yüksek puanı almıştır. Bizim çalışmamızda da bedensel sağlık memnuniyeti en yüksek puanı alırken, yapılan çalışmalarla uyumlu olarak çevresel (barınma) koşulları en düşük puanı alan boyut olduğu görüldü.

Al Masri ve arkadaşlarının Almanya’da 114 göçmen ile yaptığı çalışmada Suriyeli mültecilerin WHOQOL-bref ile ölçülen ortalama puanları bedensel sağlık alanında 71,9, ruhsal boyutta $64,2 \pm 16,5$, sosyal ilişkiler alanında $60,5 \pm 20,3$, çevre alanı $65,9 \pm 12,7$ olarak ölçülmüş (57), N. Abdo ve arkadaşlarının Ürdün’de 655 Suriyeli mülteci ile yaptığı çalışmada bedensel sağlık alanında 50,6, ruhsal sağlık alanında 49,3, sosyal ilişkiler alanında 49,8, çevresel alanda 47,3 ortalama skorunu aldığı görülmüştür (54). Bizim çalışmamızdaki WHOQOL-bref ortalama puanları ise bedensel sağlık alanında $78,5 \pm 22,0$, ruhsal sağlık alanında $68,7 \pm 25,0$, sosyal ilişkiler alanında $61,3 \pm 21,4$, çevre alanında $55,5 \pm 20,6$ olarak ölçülmüştür. Al Masri ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada en yüksek puanı bedensel sağlık boyutunda alırken en düşük puanı ise sosyal ilişkiler alanında almışlardır (57). Bizim ve N. Abdo ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise en yüksek puan yine bedensel sağlık boyutunda iken en düşük puan çevre alanı boyutunda aldıkları görülmüştür (57). Genel olarak fiziksel, ruhsal ve sosyal ilişkiler açısından en yüksek puanı Türkiye’deki göçmenlerin aldığı görülürken, çevresel(barınma) alanda en yüksek puanın Almanya’da yaşayan mültecilerin aldığı görülmüştür.

Gelir düzeyleri de kişinin yaşam kalitesini etkileyen en önemli faktörlerden birisidir. N. Abdo ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada daha yüksek aylık gelir düzeyinin ve çalışma durumunun genel fiziksel sağlık üzerinde olumlu bir etkisi olduğu görülmüştür ($p < 0,001$) (54). Nabolsi ve arkadaşlarının üreme çağındaki göçmen kadınlarla yaptığı çalışmada yine aile geliri arttıkça yaşam kalitesinin olumlu etkilendiği görülmüştür (58). Alnuaimi ve arkadaşlarının Ürdün’de yaptıkları çalışmada kadınların sosyoekonomik durumları ile yaşam kalitesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (59). Bizim çalışmamızda da gelir düzeyi arttıkça göçmenlerin

yaşam kalitesi literatürle uyumlu olarak yaşam kalitesi ölçeğinin tüm alt gruplarında anlamlı olarak yüksek bulunduğu görülmüştür ($p<0,001$).

Alnuaimi ve arkadaşlarının 319 gebe kadının yaşam kalitesi ile ilgili yaptıkları çalışmada Ürdün'e daha uzun süre önce iltica etmiş olanların daha iyi yaşam kalitesi olduğunu bildirmişlerdir ($r = 0.150$, $p = 0.01$) (59). Al Masri ve arkadaşlarının çalışmasında iltica süresine göre gruplandırılan mültecilerde kısa süreli mülteciler uzun süreli mültecilere göre yaşam standartlarından daha az memnun iken; 1 yıldan az ikamet eden mülteciler ise hayattan zevk alma ve konsantrasyon yeteneğindeki psikolojik alan yönleriyle uzun süreli mültecilerle kıyaslandığında skorları daha yüksek bulunmuştur (sırasıyla $p< 0.001$ ve $p= 0.033$) (57). Bizim çalışmamızda ise iltica süresi ile yaşam kalitesi arasında WHOQOL-bref ölçeğinin tüm alt alanlarında (fiziksel, ruhsal, sosyal, çevresel) anlamlı pozitif korelasyon olduğu görülmüştür (sırasıyla $p=0,008$ $p=0,003$, $p<0,001$, $p=0,001$).

Alnuaimi ve arkadaşları kampta yaşayan göçmen kadınlarla yaptığı çalışmayı, Abdo ve arkadaşlarının kamp dışı yaptığı çalışma ile kıyaslamış olup; yerel halkla kıyaslandığında kamptaki mültecilerin yüksek, kamp dışı mültecilerin ise düşük skorlar aldığı görülmüştür (54,59). Bu sonuçları ise kampta yaşamanın daha sosyal bir ortam sağlayabilecek olması ile gerekçelendirmiştir. Al Masri ve arkadaşlarının çalışmasında ise kamplarda yaşayan mültecilerin, apartman ve ev sakinlerine göre toplam yaşam kalitesi skorunun daha düşük olduğu izlenmişti ($p= 0,028$) (57). Bizim çalışmamızda da kendi evinde, akraba evinde ve kamplarda yaşayan göçmenler kıyaslanmış ve kamplarda yaşayan göçmenlerde “Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verilen yanıt anlamlı ölçüde düşük bulunmuştur (ortalama=1,8 $p<0,001$). Kampta yaşayan göçmenlerin çevresel alan skoru da istatistiksel olarak anlamlı düşük bulundu yanı sıra, ruhsal sağlık alanında da diğer gruplara göre düşük puan kaydedilirken bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildi (sırasıyla $p<0,001$ $p=0,063$). Sosyal ilişki boyutunda ise akraba evinde yaşayanlar en düşük puanı kaydetti ve istatistiksel olarak anlamlıydı ($p<0,001$).

Al Masri ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada bekar mültecilerin, evli ve boşanmışlardan daha yüksek bir puan aldığı görüldü ($p= 0,035$). Bizim çalışmamızda ise “Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verilen cevap skorlarından boşanmış kişiler en yüksek puanı aldı, en düşük puanı ise eşi vefat eden kişiler aldı,

evli ve bekarlar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı fark yoktu ($p=0,056$) (57). Bizim çalışmamızda bedensel (fiziksel) sağlık açısından evli olanların diğer gruplara kıyasla anlamlı olarak en yüksek skoru aldıkları görülmüştür ($p<0,001$).

Almanya (57), Türkiye (60) ve Hollanda'daki (55) Suriyeli göçmenler ve Danimarka'daki işkence görmüş göçmenler (61) ile ilgili çalışmalarda mültecilerin ruhsal alanı yaşla negatif korelasyon göstermiştir. Ayrıca Alnuaimi ve arkadaşlarının Ürdün'de 319 mülteci gebe kadının yaşam kalitesi ile ilgili yaptıkları çalışmada yaşam kalitesi ile yaş arasında zayıf bir negatif korelasyon saptanmıştır ($r = -0.174$, $p = 0.01$) (59). Bizim çalışmamızda yapılan çalışmaların aksine, ruhsal alan ve yaş arasında korelasyon saptanmamıştır. Ayrıca diğer alanlarda yaşla birlikte yaşam kalitesini düşüren tek alanın bedensel sağlık alanı olduğu görülmüştür ($r= 0,260$, $p<0,001$).

Nabolsi ve arkadaşlarının Ürdün'de üreme çağındaki göçmen kadınlar üzerinde yaptığı çalışmada yaşam kalitesi değerlendirilmiş olup çocuk sayısı ve evlilik yılı arttıkça yaşam kalitesinin olumsuz etkilendiği görülmüştür (58). Alnuaimi ve arkadaşlarının Ürdün'de 319 gebe kadının yaşam kalitesi ile ilgili yaptıkları çalışmada kadınların doğum paritesi yaşam kalitesi ile negatif korelasyon göstermiştir (59). Alzboon ve arkadaşlarının Ürdün'deki yerel doğum paritesi yüksek kadınlarla yaptığı çalışmada da çocuk sayısı arttıkça yaşam kalitesinin düştüğü gösterilmiştir (62). Bizim çalışmamızda ise WHOQOL-bref ölçeğinin 2. sorusu olan "Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?" sorusuna verilen cevap skoru çocuk sayısı arttıkça düşmüştür ayrıca bedensel sağlık alanındaki skorlarda da çocuk sayısı ile negatif korelasyon olduğu görülmüştür.

Göçmenlerin eğitim durumları kıyaslandığında Al Masri ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada göçmenlerin eğitim durumlarının yaşam kalitesi ölçümünde anlamlı fark yaratmadığı görülmüştür (57). Fakat Bauer ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada Almanya'da beş yıldan fazla kalan ailelerde iş ve eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu gösterilmiş ve bunun daha iyi bir yaşam kalitesine sahip olmalarına yardımcı olabileceği düşünülmüştür (63). Ayrıca Ürdün'de yapılan diğer çalışmalarda da eğitim düzeyinin yaşam kalitesini olumlu etkilediğini göstermişlerdir (58,59). Bizim çalışmamızda ise göçmen kadınların eğitim durumları ile yaşam kalitesi kıyaslandığında "Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?" sorusuna verilen cevaplar

değerlendirildiğinde eğitim seviyesi yükseldikçe alınan skorlar da yükselmiştir ($p<0,001$). Yine bedensel sağlık, ruhsal sağlık, sosyal ilişkiler ve çevre koşulları alanlarında en düşük skorları hiç eğitim almamış kişiler kaydederken, en yüksek skorları ise üniversite mezunu kişilerin kaydettiği görülmüştür (sırasıyla $p<0,001$ $p<0,001$ $p=0,013$ $p<0,001$). Ayrıca literatürde sadece okuma yazma bilme durumlarına göre pek kıyaslama olmasa da bizim çalışmamızda değerlendirilmiş ve okuma yazma bilenler ile bilmeyenler WHOQOL-Bref ölçeği ile kıyaslanmış olup tüm alt gruplarında (fiziksel, ruhsal, sosyal ve çevresel) okuma yazma bilenlerin skorları anlamlı yüksek saptanmıştır (p değerleri tüm skorlar için $p<0,001$).

Özellikle göçmenler barınma yeri sıkıntısı nedeniyle geniş aile bir arada yaşayabilmektedirler. Nabolsi ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada artan aile büyüklüğünün fiziksel sağlık üzerine olumsuz etkisi olduğu görülmüştür (58). Bizim çalışmamızda da çekirdek aile ile yaşayan göçmenlerin skorları akrabaları ile yaşayan kadınların skorlarından daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca sadece çocukları ile yaşayan kadınların skorları da diğer gruplarla kıyaslandığında düşük bulunmuştur. Burada eş desteğinin yaşam kalitesi üzerindeki etkisinden bahsedebiliriz.

Çalışmamızda göçmen kadınların Türkiye'ye uyum konusunda nasıl hissettikleri ve geleceğe dair beklentileri birkaç soru ile belirlenmeye çalışıldı. “Bu ülkede kendinizi ne düzeyde diğer insanlar kadar toplumun bir parçası olarak görüyorsunuz?”, “Davranışlarını toplumun kurallarına göre değiştirebildiğini düşünüyor musun?”, “Sosyal hayatta fikirlerini doğru aktarabildiğini düşünüyor musun?”, “Türkçe dil seviyenizin iyi olduğunu düşünüyor musunuz?” sorularına ortalama cevaplar verdiler. Çalışmacılara sorulan “Senin ve ailenin iyi bir geleceğe sahip olacağını düşünüyor musun?” sorusuna ise ortalamanın biraz altında cevaplar alındı. “Türkçe okuma-yazma öğrenmeyi geliştirmeyi düşünüyor musun?” sorusuna ise test değeri 3,0 alındığında ortalama 1,7 gibi düşük bir cevap alındı. Bu soru için okuma yazma bilme durumuna göre karşılaştırıldığında bütün sorulara okuma yazma bilenlerin ortalama olarak daha yüksek cevabı verdikleri sadece son soru olan “Türkçe okuma-yazma öğrenmeyi geliştirmeyi düşünüyor musun?” sorusuna verilen cevap ortalamaları okuma yazma bilmeyenlerde daha yüksekti. Ayrıca tüm bu sorular eğitim seviyesine göre de tekrar karşılaştırılmış ve eğitim seviyesi arttıkça sorulara verilen skorlar tüm sorular için anlamlı olarak yükselmiştir (tüm sorular için

$p<0,001$). Buradan eğitimin uyum ve yaşam beklentisi alanında ne kadar etkili olduğu görülebilir.

Bu çalışmayla genel olarak Türkiye'deki Suriyeli göçmen kadınların göçe bağlı değişen yaşam koşullarının ve bu koşulların hayatlarına olan etkisinin gün yüzüne çıkarılmasını umuyoruz. Göçmenlerin yaşam kalitesi ve sosyodemografik özellikler arasında tahminsel veriler dışında net bir bilgi bulunmamaktadır. Bu konu hakkında yeterince bilgi sahibi olabilmek için daha geniş çaplı örneklem grubunda araştırmalar yapılabilir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Göçmenlerin yaşam kalitesi ve topluma uyumları huzurlu yaşayabilmeleri için önemli bir etkidir. Yapılan birçok çalışmada göçün neden gerçekleştiği, göçmen kişinin göç nedeni, eğitim seviyesi, göçmen kişinin cinsiyeti, medeni hali, göç edilen ülkenin göçmenlere karşı tavrı, ekonomik durumu, iş imkânları sağlama gibi faktörlerin uyum sürecinde etkili olduğu gösterilmiştir (54,64). Yaptığımız bu araştırmaya göre bizim ulaştığımız sonuçlar aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir.

- 1- Çalışmamızda yaşam kalitesi ölçeğinde Suriyeli göçmen kadınların en yüksek puanı bedensel sağlık boyutunda aldığı görülürken en düşük puanı ise çevre alanı boyutunda aldıkları görülmüştür.
- 2- Göçmen kadınların haneye giren yüksek aylık gelir seviyesi ve çalışma durumunun yaşam kalitesinde belirgin olumlu etkisi olduğu görülmüştür.
- 3- Kampta yaşayan göçmen kadınların ise kendi evinde yaşayan ya da akraba evinde toplu yaşayan diğer göçmenlere göre uyum düzeyleri ve yaşam kalitelerinin düşük olduğu saptanmıştır.
- 4- Çalışmada okuma yazma bilmeyen göçmenlerin hem uyum düzeylerinde hem de yaşam kalitelerinde anlamlı düşüklük saptanmıştır. Kadın göçmenlerin %77'si okuma-yazma biliyor olsa da yalnızca %15'inin Türkçe okuma- yazma bildiği görülmüştür.
- 5- Türkiye'de daha uzun süre bulunan göçmenlerin yaşam kalitelerini olumlu yönde etkilediği ve uyumlarının arttığı görülmüştür. Buna zaman geçtikçe sosyal ilişkilerinin genişlemesinin katkı yaptığı söylenebilir.
- 6- Çocuk sayısı arttıkça göçmen kadınların özellikle fiziksel sağlık alanında yaşam kalitelerinin düştüğü görülmüş. Bu tür bulgular, artan çocuk sayısı ile birlikte ilerleyen yaş ve sorumlulukların da artması ile birlikte kadınların, anne ve eş olarak üstlendikleri rolleri yerine getirmek için artan gereksinimlerle birlikte enerjilerinin düşmesi ile ilişkilendirilebilir.
- 7- Göçmen kadınların yaş ile birlikte yaşam kalitelerinin olumsuz etkilediği görüldü. Bu bulguya yaşa bağlı çeşitli hastalıkların eklenmesi ile beraber, olağan dışı yer değişikliği sonrasında artan aile taleplerinin bir sonucu olarak işlevselliklerinde azalmanın neden olduğu söylenebilir.

- 8- Göçmen kadınların kimle veya kimlerle birlikte yaşadığı da yaşam kalitesi üzerinde önemli bir faktördür. Çekirdek aile olarak yaşayan göçmen kadınların yaşam kalitesinde artış gözlenirken, akrabaları ile toplu yaşayanların özellikle sosyal alanda yaşam kalitesinde düşüş gözlenmiştir.

Sonuç olarak, göçmen kadınlar bulunduğu ortamlarında desteklenerek topluma uyum sağlamalarını ve yaşam kalitelerinin artırılması amaçlanmalıdır. Uyum için çeşitli çalışmalar planlanabilir. Özellikle dil faktörünün uyum sürecine etkisi düşünüldüğünde daha çok göçmen kadına ulaşım okuma yazma ve Türkçe öğrenmeleri sağlanabilir. Bu durum sosyalleşmeleri ve istihdam sağlamaları için de önemli bir faktördür çünkü birçoğu misafir olduğu ülkenin dilini öğrenememiş dahası öğrenmek için çaba sarf etmemiş anadilini yeterli bulmuştur. Dil bilmenin çevresel ve sosyal ilişkileri en çok etkileyen durum olduğu bilindiğine göre kadınlar dil öğrenmek için teşvik edilmeli ve belki bununla ilgili eğitim çalışması yapılmalıdır.

Ayrıca sağlıkları için sağlık hizmetlerine erişimde de en önemli bariyerlerden birisi dil faktörü olmuştur. Şu ana kadar Türkiye’de göçmen sağlığı ile ilgili birçok çalışma yapılmış ve sağlık hizmeti verilmesi ile ilgili güçlü bir altyapı oluşturulmuştur. Fakat sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi kadar, sağlık eğitimi verilmesi de önemlidir. Yaşanan bu travmalar neticesinde göçmen kadınlara psikolojik destek verilmesi de önemlidir. Ayrıca üreme sağlığı açısından mülteci kadınların sağlık ihtiyaçlarına cevap verilmelidir. Bütün bunlar sağlığın geliştirilmesinde önemli bir rol oynayabilir ve göçmen kadınların yaşam kalitelerinin arttırabilir.

Göç öncesine göre kadınların çalışma hayatına katılımı artmıştır fakat sosyoekonomik olarak gelişebilmeleri için bu sayının artması önemlidir. Ayrıca Suriye’de vasıflı işlere sahip kadınların Türkiye’de vasıfsız işlerde çalışması yaşam kalitesini çok düşürmektedir. İş fırsatları sağlamak ve kadınların çalışma hayatına yönlendirilmelerine yardımcı olmak onların psikolojik ve çevresel yaşam kalitesine katkı sağlayacak ilk adımları olabilir.

Tüm bu çalışmaların arttırılması göçmenlerin uyumlarını ve yaşam kalitelerini arttırmada yardımcı olabilir.

6.1. ARAŞTIRMANIN KISITLILIKLARI, UYGULAMADA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER ve ETİK SORUNLAR

- 1- Araştırmanın tek kentte yapılması, ülkenin hemen hemen bütün şehirlerine dağılan göçmen popülasyonu göz önüne alındığında çeşitliliğe ulaşma açısından bir kısıtlılıktır.
- 2- Araştırmanın kısıtlarından biri araştırmacının göçmenlerin ana dili olan Arapça bilmemesidir. Araştırmanın başında orta düzeyde Türkçe bilen veya katılımcının Türkçe bilen aile fertleri ile yardımlaşarak anket doldurulması planlansa da bu şekilde yapılan anketlerde çeviri nedeniyle yüzeysel konuşmalar gerçekleşmiş ve anlam kayıpları yaşanması endişesi doğmuştur. Bu nedenle araştırmaya tercüman ile devam edilmiştir. Böylece daha fazla sayıda katılımcıya ulaşılmış ve görüşmeler daha sağlıklı gerçekleşmiştir.
- 3- Araştırmanın başlangıcında konu hakkında ele alınan akademik çalışmaların az sayıda olması sınırlılıklar kapsamında ele alınabilir.
- 4- Araştırma siyasi bir amaçla yapılmamıştır elde edilen veriler sadece sosyodemorafik ve biyopsikososyal açıdan ele alınmış ve tartışmaya sunulmuştur. Fakat katılımcılar adlarının siyasi bir araştırmada geçmesinden korktukları için adlarını vermek istememişler veya ankete katılmak istememişlerdir.
- 5- Bu çalışma kayıtlı göçmenlerden sağlık hizmetlerine ulaşabilenlerin yaşam kalitesini değerlendirdiğinden Suriyeli göçmelerin sağlık hizmetlerine erişemeyenlerini temsil etmemektedir.

7. KAYNAKLAR

1. UNHCR 2020 Yıl Ortası İstatistik Raporu ve UNHCR.
2. **Orman D, Aydemir İ.** Geçici koruma statüsü altında olan sığınmacı çocukların karşılaştıkları güçlükler ve gereksinimleri. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, **2022**; 2(1):1-13.
3. **Breslau N.** Gender differences in trauma and posttraumatic stress disorder. *J Gend Specif Med.* **2002**; 5(1):34-40.
4. The World Health Organization, Strengthening Mental Health Promotion. Geneva, Fact sheet, **2001**:220.
5. **School IB.** Quality of life: everyone wants it, but what is it?, **2013**. Available at <https://www.forbes.com/sites/iese/2013/09/04/quality-of-life-everyone-wants-it-but-what-is-it/#1561c446635d2018>.
6. **Güvenç B.** Göç olgusu ve Türk toplumu, II. Ulusal Sos- yoloji Kongresi: Toplum ve Göç, Mersin: Sosyoloji Derneği Yayınları, **1996**.
7. **Erder S.** Refah Toplumunda “Getto” ve Türkler, İstanbul: Teknografik Matbaacılık, **1986**.
8. **TDK**, www.sozluk.gov.tr/. içinde.
9. **Özer İ.** Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme, Bursa, Ekin Kitabevi, **2004**.
10. **Barışık S.** Göç kavramı, tanımı ve türleri. İçinde: Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye’nin Suriye Deneyimi. Gazi Kitabevi; **2020**:1-24.
11. **Kaygalak S.** kentin mültecileri neoliberalizm koşullarında zorunlu göç ve kentleşme, Ankara, Dipnot Yayınları, **2009**.
12. **Betts A.** Survival migration: Failed governance and the crisis of displacement Cornell University Perss, **2013**.
13. **IOM.** International Organization for Migration) World Migration Report, **2020**.

14. **Dagmar P, Martin P.** Current Caracter of International Migration, *International Issues and Slovak Foreign Affairs*, **2009**; 4(4).
15. **Kırdar M, Saraçoğlu G, Şirin D.** İç Göç, Bölgesel Yakınsama Sorunu Ve Ekonomikbüyüme: Türkiye Örneği Working Paper, Discussion Paper, Turkish Economic Association, No. 75, Provided İn Cooperation With: Turkish Economic Association, Ankara, **2012**.
16. Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu. Resmî Gazete. 04 Nisan 2013.
17. **Yılmaz A.** Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, **2014**; 9(2).
18. **Ohchr.** United Nations Human Rights Office of the High Comissioner, <https://www.ohchr.org/>.
19. **Jaceviciute E, Ekrem K.** <https://image3.slideserve.com/6354179/slide1-n.jpg>.
20. **Arslaner ÖS.** Zorunlu Türk-Yunan nüfus mübadelesinin etkileri üzerine bir değerlendirme. *Iğdir University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences*, **2017**; (2):21-36.
21. **Erkal M.** Sosyoloji (Toplum Bilimi), Der Yayınları, 11. Basım, İstanbul, **2000**.
22. **Kaya M.** Beyin Göçü Erozyonu, *Üniversite ve Toplum*, **2003**; 9:1-4.
23. **Koçak Y, Elvan T.** Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri, *Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **2012**; 3(3). <http://iibfdergi.kafkas.edu.tr/wp-content/pdf/c3s3/163-184.pdf>, Erişim: Ocak 2013.
24. **Gürak H.** Küresel Ekonomi, E-Kitap, (2008), [http:// www.hasmendi.net/makale_gurak/ Kuresellesme_Kitap_2010.pdf](http://www.hasmendi.net/makale_gurak/Kuresellesme_Kitap_2010.pdf), (11 Haziran 2012).
25. **Taş Hacı Y, Özcan S.** Suriyeli göçmen sorunlarının, sosyal politikalar bağlamında analizi, *Emek ve Toplum Dergisi*, **2018**; 7(7):17.
26. **Sağlam S.** Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme, *Türkiyat Araştırmaları*, **2006**; 5:34-44.
27. **Aker T.** Zorunlu İç Göç: Ruhsal ve Toplumsal sonuçları, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, **2002**; 3:97-103.

28. **Şahin Y.** Kentleşme Politikası, Trabzon, Murathan Yayınevi, **2010**.
29. **Yaldız F.** Uluslararası Göç ve Diaspora ile İlişkili Kavramlar, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, **2014**; 3(2).
30. **Keeley B.** International Migration, Migration The Human Face Globalization, Oecd Publishing, Jupiterimages Corporation. Www.Oecd.Org, **2008**.
31. **UNCHR.** The Un Refugee Agency, www.refuges.org.
32. **IOM.** International Organization for Migration, World Migration Report, **2009**.
33. **Fansa M.** Kimim Ben? Göçmen, Sığınmacı, Mülteci, Yabancı, Vatansız ve Geçici Koruma: Türkiye'deki Suriyeliler. *Antakiyat*, **2021**; 4(2):289-306.
34. **Lucy W, Coşkun E, Kaşka S.** Women, Migration and Asylum Seeking in Turkey: Research, Policy and Practice. İçinde: Women, Migration and Asylum in Turkey Developing Gender-Sensitivity in Migration Research, Policy and Practice. 1-17.
35. **Kirisci K.** UNHCR and Turkey: Cooperating for Improved Implementation of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees. *International Journal of Refugee Law*, **2001**; 13(12):71-97.
36. **Coşkun E, Eski B.** Women, Migration and Asylum in Turkey Developing Gender-Sensitivity in Migration Research, Policy and Practice. 105.
37. **Topal AH.** Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü. İstanbul, *Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Derg*, **2015**; 2(1):5-22.
38. **Güçlüer A.** Kadın, göç ve toplumsal uyum: Mardin'deki Suriyeli ve Kuzey Iraklı yezidi kadın göçmenlerin göç deneyimleri. Gaziantep Üniversitesi.
39. **Geçici koruma yönetmeliği.** Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/>, **2014**.
40. **Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Kasım, 2022.** Erişim adresi: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

41. **UNHCR.** UNHCR Turkey: Key Facts and Figures, **2019.** Retrieved from <https://www.unhcr.org/tr/en/unhcr-turkey-stats>.
42. **Ünlütürk Ulutaş SA.** The Most Invisible of the Invisibles: Skilled Syrian Women in the Turkish Labor Market. İçinde: Women, Migration and Asylum in Turkey Developing Gender-Sensitivity in Migration Research, *Policy and Practice*. 193-212.
43. **Kofman E, Phizacklea A, Raghuram P, Sales R.** Gender and International Migration in Europe. London: Routledge, **2000**.
44. **Mortazavi F, Mousavi SA, Chaman R, Khosravi A.** Anneliğe geçişte annelik yaşam kalitesi. *İran Kızılayı Tıp Dergisi*. **2014**; 16 :8443-8443.
45. **Hassan G, Ventevogel P, Jefe-Bahloul H, Barkil-Oteo A, Kirmayer LJ.** Silahlı çatışmalardan etkilenen Suriyelilerin ruh sağlığı ve psikososyal refahı. *Epidemioloji ve Psikiyatrik Bilimler*. **2016**; 25 :129-141.
46. **Maximova K, Krahn H.** Alberta'ya yerleşen mültecilerin sağlık durumu: varıştan bu yana değişir. *Kanada Halk Sağlığı Dergisi*. **2010**; 101:322-326.
47. **Lillee A, Thambiran A, Laugharne J.** Batı Avustralya'ya yeni gelen mülteci yetişkinlerin ruh sağlığını değerlendirmek. *Halk Ruh Sağlığı Dergisi*. **2015**; 14:56-68.
48. **Alpak G, Ünal A, Bülbül F, Sağaltıcı E, Bez Y, Altındağ A, Dalkılıç A, Savaş HA.** Türkiye'deki Suriyeli mülteciler arasında travma sonrası stres bozukluğu: kesitsel bir çalışma. *Klinik Uygulamada Uluslararası Psikiyatri Dergisi*. **2015**; 19 :45-50.
49. **Ohaeri JU, Awadalla AW.** The reliability and validity of the short version of the WHO Quality of Life Instrument in an Arab general population. *Ann Saudi Med*. **2009**; 29(2):98-104.
50. **Eser E, Fidaner H, Fidaner C, Eser SY, Elbi H, Göker E.** WHOQOL-100 ve WHOQOL-BREF'in psikometrik özellikleri. *Psikiyatri Psikol Psikofarmakol 3P Derg*. **1999**; 7(2):23-40.
51. **Gagliardi J, Brettschneider C, König HH.** Health-related quality of life of refugees: a systematic review of studies using the WHOQOL-Bref instrument in general and clinical refugee populations in the community setting. *Confl Health*. **2021**; 15(1):44.
52. **De Vries J, Van Heck GL.** Yaşam kalitesi ve mülteciler. *Uluslararası Ruh Sağlığı*. **1994**; 23(3):57-75.

53. **WHOQOL.** Grubu Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesi değerlendirmesi (WHOQOL): Dünya Sağlık Örgütü'nün pozisyon belgesi. *Sosyal Bilimler Med.* **1995**; 41(10):1403-1409.
54. **Abdo N, Sweidan F, Batieha A.** Quality-of-life among Syrian refugees residing outside camps in Jordan relative to Jordanians and other countries. *Peer J.* **2019**; 7:6454.
55. **Gerritsen AAM, Bramsen I, Devillé W, van Willigen LHM, Hovens JE, van der Ploeg HM.** Physical and mental health of afghan, Iranian and Somali asylum seekers and refugees living in the Netherlands. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* **2006**; 41(1):18-26.
56. **Gottvall M, Sjölund S, Arwidson C, Saboonchi F.** Health-related quality of life among Syrian refugees resettled in Sweden. *Qual Life Res.* **2019**; 29(2):505-14.
57. **Al Masri F, Müller M, Nebl J, Greupner T, Hahn A, Straka D.** Quality of life among Syrian refugees in Germany: a cross-sectional pilot study. *Arch Public Health.* **2021**; 79(1):213.
58. **Nabolsi M, Safadi R, Sun C, Ahmad M, Al-Maharma D, Halasa S, Saleh M, Dohrn J.** The health-related quality of life of Syrian refugee women in their reproductive age. *Peer J.* **2020**; 8:9990.
59. **Alnuaimi K, Alshraifeen A, Aljaraedah H.** Factors influencing quality of life among syrian refugees pregnant women in Jordan: A cross-sectional study. *Heliyon.* **2022**; 8(9):10685.
60. **Uygun E.** The relation between Syrians' quality of life, depression and anxiety levels and economic conditions: a cross-sectional study at an adult refugee mental health clinic in Turkey. *Anadolu Psikiyatri Derg.* **2020**; 1(0):1.
61. **Carlsson JM, Mortensen EL, Kastrup M.** Predictors of mental health and quality of life in male tortured refugees. *Nord J Psychiatry.* **2006**; 60(1):51-7.
62. **Alzboon G, Vural G.** Kuzey Ürdün'deki sağlıklı hamile kadınların yaşam kalitesini etkileyen faktörler. *Tıp.* **2019**; 55(6):278.
63. **Bauer J, Brand T, Zeeb H.** Almanya'daki Suriyeli mülteciler arasında göç öncesi sosyoekonomik durum ve göç sonrası sağlık memnuniyeti: kesitsel bir analiz. *PLoS Med.* **2020**; 17(3).
64. **Karasu MA.** Göç ve Uyum Sorunu., içinde . A. Yatkın içinde, Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı: Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü, Elazığ, **2017**:631-649.

8. EKLER

Suriyeli Göçmen Kadınların Yaşam Kalitesine Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi

Bu anketin amacı Suriyeli göçmen kadınların yaşam kalitelerini belirlemek ve buna etki eden faktörleri araştırmaktır. Anket kapsamında elde edilecek verilerin Suriyeli göçmen kadınlarda dil, eğitim durumu, medeni durum, ekonomik faktörler, barınma gibi yaşam kalitesine doğrudan etkisi olabilecek faktörleri incelemek istiyoruz. Yanıtlarınız kapalı olarak işlenecek, elde edilecek veriler isimsiz kullanılacaktır. Lütfen her bir maddeyi dikkatle dinleyip size en uygun seçeneği söyleyiniz. Katılımınız için teşekkür ederiz.

A. Sosyodemografik veriler

1. Yaşınız ____
2. Uyruğunuz ____
3. Medeni durumunuz nedir? ☐ Evli ☐ Bekar ☐ Eşinden ayrılmış ☐ Eşi vefat etmiş
4. Evli iseniz eşinizin uyruğu nedir? ____
5. Eşinizin yaşı ____
6. Kaç yaşında evlendiniz? ____
7. Okuma-yazma biliyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır
8. Okuma yazma biliyorsanız hangi dil? ☐ Türkçe ☐ Arapça ☐ Her ikisi de
9. Eğitim durumunuz nedir? ☐ Eğitim almadım ☐ İlkokul ☐ Ortaokul
☐ Lise ☐ Üniversite ve üzeri
10. Kiminle yaşıyorsunuz? ☐ Yalnız ☐ Eşimle ☐ Eşim ve çocuklarımla ☐ Çocuklarımla
☐ Akrabalarım veya hemşehrilerimle beraber
11. Çocuğunuz var mı? ☐ Evet (var ise sayısını belirtiniz ____) ☐ Hayır
12. Göçten önce çalışıyor muydunuz? ☐ Evet (çalışıyor iseniz mesleğiniz ne idi____) ☐ Hayır
13. Şuan çalışıyor musunuz? ☐ Evet (mesleğiniz nedir? ____) ☐ Hayır
14. Eşiniz çalışıyor mu? ☐ Evet ☐ Hayır

15. Sakıncası yoksa gelir durumunuzu Türkiye'deki toplumla karşılaştırdığınızda nasıl değerlendirirsiniz?	ortalamanı n çok altında	ortalamanı n biraz altında	toplamun ortalaması düzeyinde	ortalamanı n biraz üstünde	ortalamanı n çok üstünde
	1	2	3	4	5

B. Göç süreci

1. Ne zamandır Türkiye 'de yaşıyorsun? _____ yıl
2. İkamet durumunuz nedir? ☐ Geçici koruma kapsamında
☐ İkamet izni almış ☐ Vatandaşlık hakkı kazanmış
3. Nerede yaşıyorsunuz? ☐ Kendi evinde ☐ Akrabaları ile beraber
☐ Geçici barınma merkezi /kamp
4. Göç etme nedeniniz nedir? ☐ Savaştan kaçma ☐ Terör ☐ Tehdit edilme ☐ Ekonomik sıkıntılar ☐ Sağlık hizmeti yokluğu ☐ Aile veya eş ile birleşme
5. Memleketinizde veya göç sürecinde travmatik bir deneyim yaşadınız mı ? Yaşadıysanız sakıncası yoksa nedir? ☐ Açlık ☐ Evsizlik ☐ Ciddi yaralanma ☐ Ciddi hastalık ☐ Kaza ☐ Aileden birinin saldırısına maruz kalma ☐ Yabancı birisinin saldırısına maruz kalma ☐ Ailenden birine yabancıların saldırısına şahit olma ☐ Aileden birisini kaybetme ☐ Arkadaşlarından birisini kaybetme ☐ Göç sırasında ölümlere şahit olma ☐ Ailenden zorla ayrı kalma ☐ Diğer _____

C. Uyum

1. Bu ülkede kendinizi ne düzeyde diğer insanlar kadar toplumun bir parçası olarak görüyorsunuz?	hiç bir zaman görmüyorum	Biraz görüyorum	Orta düzeyde görüyorum	çoğunlukla görüyorum	Çok fazla görüyorum
	1	2	3	4	5
	Hiçbir zaman düşünmüyorum	Biraz düşünüyorum	Orta düzeyde düşünüyorum	Çoğunlukla düşünüyorum	Çok fazla düşünüyorum
2. Davranışlarını toplumun kurallarına göre değiştirebildiğini düşünüyor musun?					
3. Sosyal hayatta fikirlerini doğru aktarabildiğini düşünüyor musun?					
4. Senin ve ailenin iyi bir geleceğe sahip olacağını düşünüyor musun?					
5. Türkçe dil seviyenizin iyi olduğunu düşünüyor musunuz?					
6. Türkçe okuma-yazma öğrenmeyi düşünüyor musun?					

D) WHOQOL Bref-TR yaşam kalitesi ölçeği kısa form

1. Yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?

☐ Çok kötü ☐ Biraz kötü ☐ Ne iyi, ne kötü ☐ Oldukça iyi ☐ Çok iyi

2. Sağlığınızdan ne kadar hoşnutsunuz?

☐ Hiç hoşnut değil ☐ Çok az hoşnut ☐ Ne hoşnut, ne de değil ☐ Epeyce hoşnut ☐ Çok hoşnut

	Hiç	ÇokAz	OrtaDerecede	Çokça	AşırıDerecede
3. Ağrılarınızın yapmanız gerekenleri ne kadar engellediğini düşünüyorsunuz?					
4. Günlük uğraşlarınızı yürütebilmek için herhangi bir tıbbi tedaviye ne kadar ihtiyaç duyuyorsunuz?					
5. Yaşamaktan ne kadar keyif alırsınız?					
6. Yaşamınızı ne ölçüde anlamlı buluyorsunuz?					
7. Dikkatinizi toplamada ne kadar başarılısınız?					
8. Günlük yaşamınızda kendinizi ne kadar güvende hissediyorsunuz?					
9. Fiziksel çevreniz ne ölçüde sağlıklıdır?					
10. Günlük yaşamı sürdürmek için yeterli gücünüz kuvvetiniz var mı?					
11. Bedensel görünüşünüzü kabullenir misiniz?					
12. İhtiyaçlarınızı karşılamaya yeterli paranız var mı?					
13. Günlük yaşantınızda size gerekli bilgi ve haberlere ne ölçüde ulaşabiliyorsunuz?					
14. Boş zamanları değerlendirme uğraşları için ne ölçüde fırsatınız olur?					

15. Bedensel hareketlilik (etrafta dolaşabilme, bir yerlere gidebilme) beceriniz nasıldır?

☐ Çok kötü ☐ Biraz kötü ☐ Ne iyi, ne kötü ☐ Oldukça iyi ☐ Çok iyi

	Hiç hoşnut değil	Çok az hoşnut	Ne hoşnut, ne de değil	Epeyce hoşnut	Çok Hoşnut
16. Uykunuzdan ne kadar hoşnutsunuz?					
17. Günlük uğraşlarınızı yürütebilme becerinizden ne kadar hoşnutsunuz?					
18. İş görme kapasitenizden ne kadar hoşnutsunuz?					
19. Kendinizden ne kadar hoşnutsunuz?					
20. Aile dışı kişilerle ilişkilerinizden ne kadar hoşnutsunuz?					
21. Cinsel yaşamınızdan ne kadar hoşnutsunuz?					
22. Arkadaşlarınızın desteğinden ne kadar hoşnutsunuz?					
23. Yaşadığınız evin koşullarından ne kadar hoşnutsunuz?					
24. Sağlık hizmetlerine ulaşma koşullarınızdan ne kadar hoşnutsunuz?					
25. Ulaşım olanaklarınızdan ne kadar hoşnutsunuz?					

26. Ne sıklıkta hüznün, ümitsizlik, bunaltı, çökkünlük gibi duygulara kapılırsınız?

☐Hiçbir zaman ☐Nadiren ☐Ara sıra ☐Çoğunlukla ☐Her zaman

WHOQOL-BREF Arapça Versiyonu

يرجى قراءة كل سؤال و تقييم ما تشعر به ووضع دائرة حول الرقم الذي يعطي أفضل إجابة بالنسبة لك

	سيئة للغاية	سيئة	لا بأس	جيدة	جيدة جدا	
(G1)1	كيف تقيم نوعية حياتك	1	2	3	4	5

	غير راض على الإطلاق	غير راض	لا راض ولا غير راض	راض	راض تماما	
(G4)2	ما مدى رضاك عن صحتك	1	2	3	4	5

الأسئلة التالية تستفسر عن مدى تعرضك لأشياء معينة خلال الأسبوعين الماضيين

		لا يوجد	قليلا	درجة متوسطة	كثير جدا	درجة بالغة
3 (F1.4)	إلى أي حد تشعر بأن الألم الجسدي يمنعك من القيام بالأعمال التي تريدها ؟	1	2	3	4	5
4 (F11.3)	إلى أي مدى أنت بحاجة للعلاج الطبي لتتمكن من القيام بأعمالك اليومية ؟	1	2	3	4	5
5 (F4.1)	إلى أي مدى تستمتع بالحياة ؟	1	2	3	4	5
6 (F24.2)	إلى أي مدى تشعر بأن حياتك ذات معنى ؟	1	2	3	4	5
7 (F5.3)	إلى أي مدى أنت قادر على التركيز ؟	1	2	3	4	5
8 (F16.1)	إلى أي مدى تشعر بالأمان في حياتك اليومية ؟	1	2	3	4	5
9 (F22.1)	إلى أي حد تعتبر أن البيئة المحيطة بك صحية ؟	1	2	3	4	5

الأسئلة التالية تستفسر عن مدى قدرتك على إتمام أمور معينة خلال الأسبوعين الماضيين

		لا يوجد	قليلا	درجة متوسطة	كثير جدا	درجة بالغة
10 (F2.1)	هل لديك طاقة كافية لمزاولة الحياة اليومية؟	1	2	3	4	5
11 (F7.1)	هل أنت قادر على قبول مظهرك الخارجي؟	1	2	3	4	5
12 (F18.1)	هل لديك من المال ما يكفي لتلبية احتياجاتك؟	1	2	3	4	5
13 (F20.1)	ما مدى توفر المعلومات التي تحتاجها في حياتك اليومية ؟	1	2	3	4	5
14 (F21.1)	إلى أي مدى لديك الفرصة لممارسة الأنشطة الترفيهية؟	1	2	3	4	5

		سبئة للغاية	سبئة	لا بأس	جيدة	جيدة جدا
15 (F9.1)	إلى أي مدى أنت قادر على التنقل بسهولة؟	1	2	3	4	5

الأسئلة التالية تطلب منك أن تعبر عن مدى رضاك نحو جوانب مختلفة من حياتك خلال الأسبوعين الماضيين

		غير راض على الإطلاق	غير راض	لا راض ولا غير راض	راض	راض تماما
16(F3.3)	كم أنت راض عن نومك ؟	1	2	3	4	5
17(F10.3)	إلى أي مدى أنت راض عن قدرتك على القيام بنشاطاتك اليومية ؟	1	2	3	4	5
18(F12.4)	كم أنت راض عن قدرتك على العمل ؟	1	2	3	4	5
19(F6.3)	كم أنت راض عن نفسك ؟	1	2	3	4	5
20(F13.3)	كم أنت راض عن علاقاتك الشخصية ؟	1	2	3	4	5
21(F15.3)	كم أنت راض عن حياتك الجنسية ؟	1	2	3	4	5
22(F14.4)	كم أنت راض عن الدعم أو المساعدة من الأصدقاء ؟	1	2	3	4	5
23(F17.3)	كم أنت راض عن الأوضاع في مكان سكنتك ؟	1	2	3	4	5
24(F19.3)	كم أنت راض عن الخدمات الصحية المتوفرة لك ؟	1	2	3	4	5
25(F23.3)	كم أنت راض عن وسائل المواصلات التي تستخدمها ؟	1	2	3	4	5

الأسئلة التالية تشير إلى كم من المرات شعرت أو تعرضت فيها لأشياء معينة خلال الأسبوعين الماضيين

		أبدا	نادرا	غالبا	غالبا جدا	دائما
26(F8.1)	كم من المرات كانت لديك مشاعر سلبية مثل المزاج السيئ، اليأس، القلق، الاكتئاب ؟	1	2	3	4	5
هل قام أحدهم بمساعدتك لتعبئة هذه الاستمارة؟ (رجاء قم بوضع دائرة: نعم أو لا)						
			نعم	لا		

كم استغرق من الوقت لتعبئة هذه الاستمارة؟

شكرا لك

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

ASM'mizde, KenanTopal'ın sorumlu araştırmacısı olduğu "**Suriyeli göçmen kadınların yaşam kalitesinin etki eden faktörlerin belirlenmesi**" isimli bir araştırma yapılması planlanmaktadır.

HekiminAçıklaması: Bu çalışmanın amacı dil, barınma ,çalışma ,ekonomik durum, eğitim gibi sosyodemografik veriler değerlendirilerek 18-65 yaş arası Suriyeli göçmen kadınların yaşam kalitesini ölçmektir .Araştırmaya gönüllü olarak katılıyor olmanız durumunda size anket formu şeklinde sorular yöneltilecektir. Araştırmada 230 gönüllünün yer alması hedeflenmiştir. Kişisel bilgileriniz (ad soyad, TCKN vb.) hiçbir kişi, kurum veya kuruluşlarla paylaşılmayacaktır. Sizin kişisel bilgileriniz deklare edilmeyecek, çalışma karşılığı bir ödeme yapılmayacak ve çalışmaya katıldığınız için parasal yük altına girmeyeceksiniz. Yardıma ihtiyacınız olduğunda soru sormaktan çekinmeyiniz.

Katılımcının Beyanı: Bilgilendirilmiş gönüllü olur formundaki tüm açıklamaları okudum. Bana tanık huzurunda yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen hekim tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabilceğimi ve kendi isteğime bakılmaksızın araştırmacı tarafından araştırma dışı bırakılabileceğimi biliyorum.

Sözkonusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı Kabul ediyorum.

Katılımcı ve/veya birinci derece yakını: **Katılımcı ile görüşen araştırmacı**

Adı, soyadı:

Adı soyadı, unvanı:

Tarih:

Tarih:

İmza:İmza:

Görüşme tanığı Adı, soyadı:

Telf.

İmza: